

het heeft invloed op alles

langetermijengevolgen van een onveilige jeugd

het heeft invloed op alles

Langetermijnevolgen van een onveilige jeugd

4 voorwoord

6 inleiding

8 ghislaine

12 de normaalste zaak van de wereld

14 reacties van Michael Sijbom | Jordy Clemens | Lenneke Alink

18 superhelden

20 reacties van Hugo de Jonge | Lenneke Alink | Pieter Smit

24 mariska

28 stoute barbies

30 reacties van Michael Sijbom | Hugo de Jonge | Dolf van Veen

34 kies mij

36 reacties van Jordy Clemens | Lenneke Alink | Gerrienne Rozema

40 hoe kan je liefhebben?

44 reacties van Peter Brouwer | Gerrienne Rozema

48 joost

52 verliefd op papa

54 reacties van Margreet Visser | Jordy Clemens | Gerrienne Rozema

60 mara

64 huisje boompje beestje

66 reacties van Jordy Clemens | Pieter Smit | Dolf van Veen

70 grotemensenwereld

72 reacties van Margreet Visser | Gerrienne Rozema | Saskia Szarafinski

78 anouschka

82 meester paul

84 reacties van Michael Sijbom | Jordy Clemens | Dolf van Veen

88 geen kinderen, wel een hond

90 reacties van Hugo de Jonge | Michael Sijbom | Lenneke Alink

94 heel. erg. veel.

96 reacties van Saskia Szarafinski | Pieter Smit | Annemarie Penn-te Strake & Mieke Damsma

102 caitlin

106 laat maar hangen

108 reacties van Saskia Szarafinski | Annemarie Penn-te Strake & Mieke Damsma | Margreet Visser

112 hier is jullie dochter

114 reacties van Hugo de Jonge | Pieter Smit | Dolf van Veen

118 wist u dit over de langetermijnevolgen van kindermishandeling?

121 kinderrechten

122 links

123 colofon

‘Hoe kan je genieten, als je getekend bent door verdriet?’ Deze vraag stelde één van de slachtoffers van kindermishandeling die hebben bijgedragen aan deze publicatie zichzelf op veertienjarige leeftijd. En eigenlijk ligt in deze vraag alles besloten waar deze publicatie over gaat: het verdriet, het niet-begrijpen, het onvermogen, de pijn, de schade, de eenzaamheid...

Mishandeling of verwaarlozing van een kind is een daad die het leven tekent. Die voor het leven tekent. Het is niet alleen de fysieke, psychische en emotionele schade van het moment die het slachtoffer wordt aangedaan. De gevolgen zijn langdurig, vaak blijvend en de herinneringen zelden of nooit uitwisbaar.

Naast de aantallen was het dit aspect wat mij aangreep en beklemde toen ik als kersverse minister voor Jeugd & Gezin vlak na mijn aantreden in februari 2007 de eerste rapporten over de prevalentie van kindermishandeling kreeg aangeboden. En daarom hebben we toen binnen ons beleidsprogramma de allerhoogste prioriteit gegeven aan een Actieplan Aanpak Kindermishandeling, dat al in de zomer van 2007 verscheen. Met als speerpunten: voorkomen, signaleren, stoppen en beperken van de gevolgen.

Met het Actieplan is veel tot stand gebracht. En onder het volgende kabinet is er gelukkig ook een vervolg op het Actieplan gekomen. Tegelijk ben ik mij er altijd zeer van bewust geweest dat actieplannen en beleidsstukken het grote maatschappelijke kwaad van kindermishandeling niet kunnen

uitbannen en ook de schade ervan niet ongedaan kunnen maken. Kon dat maar...

Dat neemt niet weg dat er een grote verantwoordelijkheid op beleidsmakers en overheden rust om alles in het werk te stellen om dit kwaad te keren, kinderen zo goed mogelijk te beschermen én: de slachtoffers te helpen. Internationaal hebben we ons daartoe zelfs verplicht door ondertekening van het Kinderrechtenverdrag, dat dan ook vanzelfsprekend de basis vormde voor mijn beleidsprogramma als minister.

Helpen begint bij begrijpen. En begrijpen kunnen we alleen (een beetje...) als we luisteren. Naar de kinderen en jongeren zelf, naar de slachtoffers van toen en van nu. Zij hebben het recht om gezien en gehoord te worden.

En hierin ligt de grote waarde van deze publicatie. Na de decentralisatie van de jeugdzorg naar de gemeenten ligt de verantwoordelijkheid bij wethouders en de lokale politiek. De boodschap van deze publicatie en mijn oproep luidt: luister goed naar de verhalen, zet in op preventie en waar nodig op zo vroeg mogelijk ingrijpen en op een goede behandeling.

De verhalen in deze publicatie schetsen de wereld achter en onder kindermishandeling. Laten ze een aansporing zijn om alles in het werk te stellen om nieuwe verhalen te voorkomen.

André Rouvoet

voormalig minister voor Jeugd & Gezin (2007-2010)

'Ik vertrouw nog maar heel weinig mensen', 'geslagen worden was voor mij de normaalste zaak van de wereld': de verhalen uit dit boek geven een wereld weer van jongeren die als kind pijn werden gedaan. Vaak door mensen bij wie ze zich juist veilig hadden moeten voelen. Dat laatste is volgens één van de zes dappere jongeren die hebben meegewerkt aan dit boek, misschien nog wel het moeilijkst: 'Dat maakt dat je hersenen knappen en dat je elke keer weer de strijd verliest met jezelf.'

Kinderen die zijn mishandeld, verwaarloosd of misbruikt, voelen dat de rest van hun leven. Het rijtje langetermijngevolgen is lang: van een negatief zelfbeeld en zeer weinig zelfvertrouwen tot ernstige gedragsproblemen, verslavingen, crimineel gedrag en psychische problemen als een posttraumatische stressstoornis.

Maar als je niet zou weten dat een jongere mishandeld is of wat daar de gevolgen van kunnen zijn, begrijp je dan als leraar, werkgever of politieagent waarom ze impulsief of 'overdreven' reageren? Zou je een jongere anders benaderen als je daar meer over wist? En heb je als gemeentebestuurder meer informatie nodig over de langetermijngevolgen om de juiste keuze te maken, bijvoorbeeld over de afweging een behandeling te financieren?

Precies die vragen prikkelden ons twee jaar geleden om dit boek te maken. Wij zetten ons als werkgroep kindermishandeling van het Kinderrechtencollectief (bestaande uit Stichting Kinderpostzegels Nederland, Augeo Foundation, Defence for Children en Bernard van Leer Foundation) al jaren in voor de preventie van kindermishandeling en voor goede hulp aan kinderen die geweld hebben meegemaakt, op basis van het VN-Kinderrechtenverdrag. Dankzij een subsidie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is het gelukt om het kinderrecht op bescherming tegen en hulp na kindermishandeling in dit boek onder de aandacht te brengen.

De werkgroep kindermishandeling van het Kinderrechtencollectief werkt nauw samen met jongeren die vanuit hun eigen ervaringen vertellen wat er beter zou kunnen. Ook voor dit boek was het uitgangspunt om samen te werken met de jongeren en hen ruimte te bieden om zelf hun verhaal te vertellen. Toch merkten we ook bij het maken van dit boek dat de jongeren soms nog moeite hebben om anderen te vertrouwen, dat ze snel schrikken, zich onveilig kunnen voelen of stress ervaren. Elkaar zien en veel praten hielp. Zonder oordeel, oplossing of advies. En dan kwamen de verhalen, over de pijn en het verdriet, dat ze nog steeds moeite hebben om zich te concentreren op school of relaties aan te gaan. Dat ze soms depressief zijn.

Naast de persoonlijke verhalen van de jongeren biedt dit boek wetenschappelijk onderbouwde kennis en een kinderrechtelijk kader. De burgemeesters, wethouders en professionals die in dit boek op de verhalen van de jongeren reageren, brengen bovendien hun eigen inzichten, tips en emoties in. Dit boek vormt daarmee hopelijk een waardevolle inspiratiebron voor ambtenaren en politieke bestuurders om hun gemeentelijk jeugdbeleid mede vorm te geven.

Zonder de medewerking van de jongeren hadden we dit boek nooit kunnen maken. Met hun hulp hebben we bovengenoemde vragen vertaald in dit boek over de langetermijngevolgen van kindermishandeling. Drie jongeren hebben zelf hun verhaal geschreven: Mariska, Anouschka en Ghislaine. Een lang proces van zoeken, schaven en verdiepen. Drie jongeren vonden het zelf schrijven te confronterend en deden hun verhaal liever in een gesprek. Allemaal hebben ze samen met de fotograaf de foto's uitgekozen en aangegeven welke naam ze wilden gebruiken in het boek. Een diepe buiging maken wij voor alle zes voor hun moed om hun grootste angsten en moeilijkste momenten met ons en met u te delen.

ghislaine

23

'geslagen
worden was
voor mij de
normaalste
zaak van de
wereld'

1. ghislaine - de normaalste zaak van de wereld

'Ik heb me altijd afgevraagd hoe het uiteindelijk is afgelopen met ons slachtoffer. Ik kan me voorstellen dat het een grote impact op zijn leven heeft gehad. Ik kan na al deze jaren niet geloven dat dit mijn leven was. Ik had werkelijk het idee dat ik niks verkeerd deed, ik vond het heel normaal.

Ik weet nog goed hoe de laatste dag voordat ik voor tweeënehalf jaar naar een jeugdinrichting ging, eruit zag. Het was 26 november 2006. Ik was veertien jaar en ik was samen met een aantal schoolgenoten onderweg naar huis. Het was een beetje onze traditie geworden om na school bij de supermarkt te gaan stelen. Ik praat er nu over alsof het een hele normale zaak was en natuurlijk weet ik nu beter, maar destijds was het een soort spel geworden: hoeveel delicten kan je plegen zonder gepakt te worden.

Voor de deur van de supermarkt kwamen we een jongen van een jaar of veertien tegen. Hij had een telefoon vast waar ik mijn moeder al weken om vroeg. Het feit dat hij hem wel had en ik niet, gaf mij het recht om ervoor te zorgen dat hij zijn mooie telefoon maar moest inleveren. Ik kan me herinneren dat ik heel boos werd en dat ik een vriendin ervan overtuigde mij mee te helpen om zijn telefoon te pakken. Het was een impulsieve beslissing die mijn leven voorgoed veranderde.

We besloten naar hem toe te lopen en hem te vragen hoe laat het was. Hij pakte natuurlijk zijn mobiel om te kijken, waarna ik zijn telefoon greep en wegrende. Het slachtoffer fietste achter mij aan en vroeg zijn telefoon terug waarop ik lachte en hem doorgaf aan mijn vriendin. Die gaf tegen mijn toestemming in, de telefoon terug aan de eigenaar. Dat maakte me nog bozer en vastbesloten om de telefoon terug te krijgen dus ik ging weer naar de jongen en sloeg hem dit keer in zijn gezicht.

Die begon te huilen, maar ik had geen medelijden met hem. Ik weet nog dat ik vond dat hij zich aanstelde. Hij moest eens weten hoeveel klappen ik thuis kreeg. Geslagen worden was voor mij toen de normaalste zaak van de wereld. Ik weet nu natuurlijk heel goed dat het niet normaal is, maar toen

was dat mijn realiteit. Het zat in mijn opvoeding: in mijn ogen deed ik alleen wat mij geleerd was. Ik weet nu dat ik op dat moment een grens ben overgegaan, maar het gevoel van macht was erg verslavend voor mij destijds. Ik dacht dat ik dan nooit meer gepest of geslagen zou worden, omdat ik door mijn agressieve gedrag nu eindelijk zélf de macht had. Ik zou nooit meer een slachtoffer zijn.

Mijn vriendin en ik renden weg met zijn telefoon, maar al snel zagen we in de verte een politiewagen die achter ons aankwam. We begonnen ieder een kant op te rennen, maar ik was te langzaam. Ze pakten me op en zetten me in de wagen. De volgende dag werd mijn vriendin ook gepakt.

Na drie dagen op het bureau te hebben gezeten, werd ik vervoerd naar een jeugdinrichting waar ik 55 dagen heb vastgezeten voor mijn delict. Na die 55 dagen werd mijn straf op advies van mijn gezinsvoogd omgezet in een ondertoezichtstelling (OTS) en werd ik veroordeeld tot behandeling in een gesloten inrichting voor onbepaalde tijd.

Ik had toen graag meer uitleg gehad over de term OTS. Ik begreep toen niet hoe zoiets mijn leven ten positieve zou kunnen beïnvloeden. Een paar dames uit de groep van de jeugdinrichting hebben

mij wel wat proberen uit te leggen, maar het enige dat ik eruit op kon maken was dat een OTS beter was dan strafrechtelijk vastzitten.

Het advies van mijn gezinsvoogd voor een OTS heeft achteraf gezien mijn leven gered. Ik weet dat dit misschien een beetje melodramatisch klinkt, maar daar komt het wel op neer. Ze had ook niks kunnen doen, maar ze koos voor ingrijpen. Zij is heel belangrijk geweest voor mij.

Ik zeg vaak dat er in de tweeënhalf jaar dat ik binnen zat, een nieuwe wereld voor me openging. Ik kreeg opeens hersens die ik gebruikte en ik stond stil bij de gevolgen van mijn acties. Ik had het gevoel alsof ik altijd vanuit de automatische piloot reageerde, maar nu had ik zelf weer de controle en kon ik nadenken voor ik iets deed.

Ik weet eigenlijk nog steeds niet wat er nou veranderde waardoor ik opeens een geweten kreeg. Ik denk dat er gewoon een soort knop omging waardoor ik tot inzicht kwam. Verschillende therapieën gaven mij een andere kijk op het leven. Ik moest leren dat wat ik had meegemaakt niet normaal was en dat ik daar werkelijk door getekend ben. Dat besef heeft veel heel veranderd in de manier waarop ik nu tegen mijn leven aankijk.' 💧

Michael Sijbom

Burgemeester gemeente Losser

'Ieder mens heeft het recht om in vrijheid te kunnen leven. Iemands vrijheid beperken is een vergaande daad op de rechten van de mens. Toch is het soms nodig, bijvoorbeeld als het voor de samenleving en de persoon zelf beter is. Denk aan TBS. Bij sommige van hen moet je er niet aan denken dat zij in vrijheid rondlopen.

Ghislaine was er vooral zelf beter bij af dat ze werd opgenomen in een gesloten inrichting. Het bekende fenomeen 'slachtoffer wordt dader' had ze namelijk in de praktijk toegepast. Zelf werd ze geslagen thuis en de stap om een onschuldig slachtoffer ook te slaan was schijnbaar eenvoudig gezet. Die vicieuze cirkel werd door de combinatie van een Onder-toezichtstelling (OTS) en de behandeling in een gesloten inrichting doorbroken.

Hulde aan de gezinsvoogd die doorpakte en ook iets deed aan wat de fundamentele rechten van de ouders aantastte. Terecht. Moedige hulpverleners verdienen steun. Van samenleving en politiek.

Ieder kind heeft recht op een goede toekomst. Het is onze opdracht als samenleving hiervoor te zorgen. En ieder kind heeft recht op bescherming. Zeker als slachtoffer. Ik ga ervan uit dat ieder mens van nature een goed mens is. Kinderen worden niet met een 'geweld-gen' geboren. Hun omgeving maakt dat de donkere kant de overhand krijgt. Dat kan alleen doorbroken worden door in te grijpen en de cirkel te doorbreken.'

Jordy Clemens

Wethouder Jeugd en Onderwijs in Heerlen

'Uit het verhaal van Ghislaine blijkt nog maar eens hoe belangrijk de omgeving voor een jongere is. Helaas kreeg ze thuis niet de goede, liefdevolle behandeling die elk kind verdient. In plaats daarvan kreeg ze thuis juist het slechte voorbeeld. In die omstandigheden is het ongelofelijk moeilijk om zo'n cirkel van negatief gedrag te doorbreken en is het soms helaas gewoon nodig dat iemand tegen de lamp loopt.

In het geval van Ghislaine bleek het moment dat zij met de politie in aanraking kwam het keerpunt. Hierdoor kwam zij in aanraking met medewerkers uit de Jeugdzorg die haar hielpen om weer iets positiefs van haar leven te maken. Als dat niet was gebeurd, had ze haar leven misschien vervolgd op het verkeerde pad, met alle gevolgen van dien.

Ghislaines verhaal laat zien hoe belangrijk het is dat jongeren die het moeilijk hebben, worden opgemerkt, door wie dan ook. Het is de taak van de gemeente om er vervolgens voor te zorgen dat ze weer een kans krijgen om iets van hun leven te maken. De gemeente kan daarbij allerlei middelen inzetten, maar uiteindelijk moeten ze het wel zelf doen. Daarom heb ik veel bewondering voor Ghislaine, die uiteindelijk zelf onder ogen zag dat ze dingen moest veranderen en dat ook deed.'

Lenneke Alink

Hoogleraar Forensische gezinspedagogiek, Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar Voorkomen, gevolgen en aanpak kindermishandeling, Vrije Universiteit

'Dit is crimineel gedrag, zou je kunnen zeggen, en criminelen moeten gestraft worden. Maar het verhaal van Ghislaine laat zien dat er meer aan de hand is. Het geeft aan hoe het slachtofferschap van kindermishandeling kan leiden tot agressie en criminaliteit. Ghislaine beschrijft dat het krijgen van klappen voor haar zo normaal was dat ze niet beter wist dan die klappen zelf ook uit te delen als de situatie daarom vroeg. Een veel complexere situatie dus dan slechts de constatering dat het kind dingen doet die volgens de wet verboden zijn.

Niet voor niets heeft de gezinsvoogd ingegrepen waardoor de straf werd omgezet in een OTS. Dat is een beslissing die, zo blijkt uit het verhaal, een cruciale rol heeft gespeeld in het leven van Ghislaine. Het gaat immers niet om een crimineel, maar om een kind dat dringend hulp nodig heeft.

Nog beter zou het zijn geweest als de situatie die Ghislaine beschrijft voorkómen had kunnen worden. Gezinnen waarin problemen spelen zouden eerder op de radar moeten komen zodat (preventieve) hulpverlening in het gezin kan plaatsvinden. Maar de keuze voor specifieke hulpverleningsprogramma's is lastig.

Wat werkt? En bij wie? Op de website van het Nederlands Jeugdinstituut (zie pag. 122) staat een overzicht van interventies waarbij ook een indicatie wordt gegeven van de wetenschappelijke onderbouwing van de programma's. Als effectieve hulpverlening eerder was ingezet, dan was Ghislaine én het slachtoffer een boel leed bespaard gebleven.'

2. ghislaine - superhelden

'Stel je een eengezinswoning voor, met een woonkamer, twee slaapkamers, een douche, een keuken, een wc en een kelder. En denk daar dan zestig kinderen bij. Zestig kinderen met een gemiddelde leeftijd van vier jaar oud. Daar woonde ik, jarenlang. Ik was vijf jaar toen ik daar ook 's nachts moest blijven. Alles boven de vier werd gezien als 'groot' en de groten zaten in de kelder. Uit de papieren blijkt dat ik daar maar twee jaar heb gewoond, maar voor mij voelde het als een eeuwigheid.

Opa en oma runden de tent. Weldoeners, in de ogen van veel mensen, maar mijn ervaringen zijn anders. Ik weet nog dat we op een dag allemaal een zak snoep kregen. Die kregen we bijna nooit dus ik besloot de mijne gelijk op te eten, gewoon omdat het kon. Ik werd al vrij snel misselijk en ging in bed liggen. Daar moest ik overgeven, half op het bed en half op de grond. Toen opa binnenkwam, begon hij te schreeuwen dat het belachelijk was dat ik op bed had gekotst. Ik begon te huilen waarna hij mijn hoofd pakte en dat door de kots heen haalde. Toen gooide hij me op de grond en beval me op mijn knieën te gaan zitten. Daar bleef ik zitten tot zijn dochter binnenkwam die me onder de douche zette.

Of de dag dat hij me van de trap schopte, omdat er door 'mijn' toedoen een ander jongetje van de trap was gevallen. Dat was een ongeluk toen we allebei - ieder aan een kant - heel hard aan de deurklink trokken. Toen de deurklink uit mijn hand gleed, viel hij van de trap. Opa vond mij schuldig en gaf mij een zetje waardoor ik ook van de trap viel.

Het ergste vind ik het feit dat zijn dochter en alle andere medewerkers die er waren het zagen, maar niks deden. Ze troostten me en gaven me soms een snoepje, alsof alles daarmee was opgelost. Ik vraag me nu ook af waarom de leraren van de school waar ik destijds op zat niet aan me vroegen wat er met mij aan de hand was. Ze moeten toch dingen gezien hebben. In de ogen van kinderen zijn volwassenen superhelden. Als volwassenen zouden wij dat moeten eren.

De dochter van opa en oma heeft inmiddels contact gezocht via Facebook. Haar vriendschapsverzoek heb ik geaccepteerd. Ik dacht er op dat moment niet echt over na, maar toen ik thuiskwam en erover nadacht, vond ik het best schijnheilig. Dacht ze echt dat wij vrienden waren, dacht ze echt dat ik niet beïnvloed zou zijn door mijn ervaring daar? Of deed ze alleen maar alsof? We hebben niet veel contact hoor. Ze liked soms een foto van me of zet er een comment onder dat ik meer moet lachen bijvoorbeeld. Ze doet gewoon net alsof er niks gebeurd is. Ze beseft niet wat voor effect het heeft gehad op mij en eventuele andere slachtoffers. Het verbaast mij dat ze zo door het leven kan gaan, wetende dat er dingen zijn gebeurd waar zij iets aan had kunnen veranderen.

Ik heb soms een beetje het gevoel dat ik me aanstel, dat alles wat er in dat huis is gebeurd alleen tussen mijn oren zit. Ik weet dat dit niet het geval is, maar ik zou het toch fijn vinden als er erkenning zou komen van de overgebleven personeelsleden en familieleden van opa en oma. Soms zou ik weleens een excuus willen horen, maar nu opa en oma allebei zijn overleden zal ik dat wel nooit meer krijgen.

Niet iedereen vergeet zo snel. Er zijn kinderen die naar ze opkeken en hen zagen als hun redding. Ze hebben gefaald als volwassenen door zoveel kinderen te laten lijden en te doen alsof hun neus bloedde. Maar vergeet niet: kinderen onthouden en beseffen zich meer dan je denkt.

Als volwassene heb ik nog dagelijks last van de gevolgen van mijn problematische jeugd. Ik heb nog steeds moeite met oudere, autoritaire figuren. Als ik me in het nauw gedreven voel, heb ik moeilijk controle over mijn agressie. Ik leer iedere dag weer nieuwe manieren om hiermee om te gaan. Zo zoek ik de spanning niet op, maar probeer ik eerst mijn intelligentie te delen in plaats van mijn vuisten. Dit gaat niet altijd zoals ik wil, maar *I will get there one day*.

Ook kinderen van vijf jaar kunnen al voor zichzelf praten, dus betrek een kind vooral bij beslissingen. Vraag een kind wat er aan de hand is, wat zou het zelf willen dat er gaat gebeuren? Als dat niet mogelijk is, geef dan uitleg in kindertaal en zeg wat er wel kan en gaat gebeuren. Het allerbelangrijkste voor mij is dat er naar het belang van het kind wordt gekeken en dat het ook echt gehoord wordt.' 🍀

Hugo de Jonge

*Wethouder Onderwijs, Jeugd en Gezin
in Rotterdam*

‘Een gebrekkige opvang voor (te) veel jonge kinderen in een kleine ruimte, en een opa die mishandelt en zijn gang kan blijven gaan. Zelfs als andere medewerkers toekijken. Naast de mishandeling en traumatische gevolgen is hier vooral het ontbreken van erkenning voor Ghislaine zo traumatisch. Omstanders zien de mishandeling en grijpen niet in! Dat zij tot op de dag van vandaag dagelijks last heeft van de gevolgen van deze problematische jeugd, toont aan dat hulp aan kinderen en het verwerken van mishandeling cruciaal is.

Mishandelde kinderen moeten gehoord worden. En het zijn juist de mensen in de omgeving van een kind die het verschil kunnen maken en de geweldscirkel kunnen doorbreken. Dat deze mishandeling niet is gemeld, is zeer kwalijk. Zeker door de andere personeelsleden had de opa al lang gerapporteerd moeten worden. Mijn advies aan professionals: geef het kind de erkenning dat mishandeling geen normale zaak is. En meld het. Volg de meldcode en bespreek het met je collega’s. Zorg voor hulp aan het mishandelde kind om trauma’s te kunnen verwerken.

Vanuit het Programma Veilig Thuis zetten we daar in Rotterdam op in. We geven voorlichting aan kinderen, bijvoorbeeld via De Week tegen Kindermishandeling. Met schoolactiviteiten maken we kinderen bewust van kindermishandeling. Bij de schrijfwedstrijd ‘Wie is mijn held’ schreven kinderen zo’n vijftig verhalen over de persoon bij wie ze aan de bel zouden trekken als ze denken dat iets niet in orde is. Verder zorgen we dat experts deskundig omgaan met de meldcode en leggen we het accent op signaleren in het onderwijs.’

Lenneke Alink

*Hoogleraar Forensische gezinspedagogiek,
Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar
Voorkomen, gevolgen en aanpak kindermishandeling,
Vrije Universiteit*

‘Zestig jonge kinderen bij elkaar in een huis, dat kan haast niet goed gaan zou je denken. Inderdaad, dat blijkt ook uit de gebeurtenissen die Ghislaine beschrijft. En dat blijkt ook uit wetenschappelijk onderzoek. Kinderen zijn beter af in een gezinssituatie, een situatie met één of twee opvoeders en eventueel enkele andere kinderen. Een situatie waarin veiligheid en geborgenheid te vinden is. Een situatie waarin het kind een relatie kan opbouwen met een ondersteunende volwassene. Een situatie waarin het kind weet dat er altijd iemand voor hem klaarstaat en zo vertrouwen in zichzelf en de mensen om hem heen ontwikkelt.

Van dat alles was geen sprake in het huis waar Ghislaine twee jaar woonde. Zelfs de volwassenen die haar niet direct lichamelijk mishandelden en uitscholden, lieten het afweten. Het is dan ook niet zo gek dat zij aangeeft nog steeds last te hebben van wat ze vroeger heeft meegemaakt.

Als het zo is dat kinderen niet meer bij hun eigen ouders kunnen wonen, is het zaak op zoek te gaan naar een zo goed mogelijk alternatief. Dat alternatief is vrijwel nooit een setting waarin kinderen in groepen wonen, zeker niet in het geval van jonge kinderen zoals Ghislaine destijds was. Kinderen moeten opgroeien in gezinnen, bij voorkeur hun eigen gezin, maar als dat niet anders kan een pleeggezin waarin wel de veiligheid wordt geboden die kinderen zo hard nodig hebben. Een veilig thuis is voor elk kind van belang.’

Pieter Smit

Burgemeester van Oldambt

‘In mijn ergste nachtmerries kan ik niet bedenken hoe je met zestig kinderen in een eengezinswoning kunt wonen. Laat staan leven. Alleen al om deze reden kun je vragen stellen bij het toezicht van de gemeente en jeugdbescherming. Onvoorstelbaar. Het vraagt niet veel fantasie of inlevingsvermogen om te bedenken dat dit voor kinderen enorm traumatiserend moet zijn geweest. En om er direct bij te denken hoe het kon gebeuren dat dit zover heeft kunnen komen.

Oprecht hoop ik dat we anno 2016 geleerd hebben van het verleden. Dat we weten hoe we met kwetsbare groepen moeten omgaan. En vooral welke woonomstandigheden verantwoord én veilig zijn. Hierbij doe ik toch een nadrukkelijke oproep aan professionals in het veld en in de gemeentehuizen om naast zorg voor het individuele kind meer aandacht voor woon- en leefomstandigheden te hebben.

Daarnaast lijkt het wel of er bij mishandeling weg wordt gekeken vanwege het belang om een opvang te hebben. Dit mag toch nooit belangrijker worden geacht dan het kind. Mishandeling mag in geen enkele omstandigheid worden gerechtvaardigd en verdient dan ook alle aandacht.

Opvallend in dit verhaal is de rol van de dochter van opa en oma. Ook hier zou ik graag aandacht voor willen vragen. Niet alleen voor het slachtoffer in dit verhaal, maar wellicht kan zij met haar kennis van het hele gebeuren ook andere potentiële slachtoffers ondersteunen, al is het alleen maar door het bevestigen van het hele gebeuren.’

mariska

26

'hoe denk
je dat het
voor me
voelt?'

3. mariska - stoute barbies

Een van de meest pijnlijke dingen aan het seksueel geweld dat me overkomen is, betreft niet een bepaalde actie of handeling die de daders me aandeden (en geloof me als ik zeg dat ze creatief waren), maar een omgeving die zich blind en doof hield. Het maakte de verdraaide werkelijkheid die de daders voor me schetsten, waarin ik waardeeloos was en alleen maar leefde zodat zij met me konden doen wat ze wilden, voor mij tot een absolute waarheid. Om met de woorden van een van hen te spreken: 'Als dit niet zou mogen gebeuren, gebeurde het toch niet?'

'Het' heeft bijna vier jaar geduurd. Vrijwel dagelijks. Ik was ongeveer vier toen het begon en ik had het geluk dat we een maand voor mijn achtste verjaardag verhuisden. Dat was mijn redding. Maar voor het zover was, heb ik veel verloren. Te veel. Ik weet wat mensen zeggen: dat slachtoffers denken duidelijke signalen te geven, maar dat het voor een omgeving niet eenvoudig te herkennen is. Dat dat geen onwil is, maar gewoon de realiteit.

Het maakt vast weinig indruk als ik zeg dat het wel onwil was, dat er tijdens die honderden keren mensen zijn geweest die vermoedden wat er gebeurde en bewust kozen om weg te kijken. Wie gelooft mij als ik zeg dat er een man was met een hondje die zich omdraaide en van me wegliep toen hij me om hulp hoorde schreeuwen? Ik was nog maar zo klein.

Misschien heb ik die man wel gefantaseerd om meer controle te voelen over de situatie. En als ik zeg dat school het had moeten merken, dat we iedere vrijdag zwommen en dat ik zoveel blauwe plekken had en zo geremd was met omkleden? Tja, toentertijd was er gewoon niet zoveel expertise op dat gebied: waarschijnlijk was ik gewoon onhandig en verlegen. En mijn extreme nachtmerries? Mijn barbies die elkaar verkrachten als ze 'stout waren geweest'? Ik deed het, in tegenstelling tot mijn autistisch zusje, prima op school, dus ach. Mijn ouders besloten dat één kind met problemen meer dan genoeg was en wie kon hun dat kwalijk nemen? Ze hadden het ook zwaar. Bovendien kwam ik materieel nooit wat tekort.

Mijn werkelijkheidsbeleving is dus een variabele, net als tijdens het misbruik toen ik steeds hoorde dat ze zagen dat ik het fijn vond, terwijl mijn lichaampje voelde alsof het uit elkaar scheurde, mijn buik zo bang was, mijn keel dik en de tranen achter mijn ogen brandden. Dat dat op zich al beschadigend is, zo'n variabele werkelijkheid, is ondergeschikt aan een omgeving die zich niet wil branden aan het onderwerp. Bijna alsof ik toch werkelijk zo waardeloos ben als de daders me voorspiegelden te zijn...

Dat verstikkende gevoel van waardeloosheid is in de loop van de jaren vaak bevestigd. Niemand die in de positie was me te helpen of beschermen, deed dat. De meest onbegrijpelijke situatie was in 2004. Ik was samen met mijn vriendengroep op een volksfeest in mijn geboorteplaats. We stonden

naar een spectaculaire attractie te kijken, toen ik een van mijn daders zag en uit schrik (niet handig, wel logisch) wegliep uit de vertrouwde veiligheid van mijn vriendengroep, naar de andere kant van het terrein. De dader was daar natuurlijk niet, maar verder ook geen anderen.

Een van mijn vrienden kwam me achterna. Hij nam me in zijn armen om me te troosten. Toen ik mijn ogen open deed, ging alles fout. Dader twee stond opeens vlakbij ons en vormde samen met zijn vriendengroep een gesloten formatie om ons heen. Alle ontsnappingsroutes waren afgesneden.

'Twee's' blik boorde zich in mijn ogen, maar hij sprak mijn vriend aan. Hij gaf een *high five* en vroeg: 'Zeg, wat moet jij nou met haar?' Mijn vriend was overvallen door wat er gebeurde. Hij wist dat er iets niet klopte, maar mensen zijn geneigd sociaal gedrag ook zo te beantwoorden. Het was 'Twee' zojuist gelukt om mij succesvol te isoleren. Ik was zo bang dat ik stopte met ademen. Ik dacht dat ik dood zou gaan.

'Twee' bleef tegen mijn vriend spreken en lepelde kil steeds meer details op, maar niemand vond het nodig in te grijpen. Ik vond geen mededogen in de ogen van zijn vrienden en alleen angst in die van mijn vriend. Toen 'Twee' uiteindelijk vertelde hoe hij me altijd probeerde te verkrachten, ben ik met een soort oerkracht dwars door de groep gebroken en weggerend.

Hoewel dit om ernstige strafbare feiten gaat, heeft 'Twee' tot op de dag van vandaag nog dezelfde vrienden...Hoe denk je dat dat voor me voelt?

Seksueel geweld is meer dan wat een dader een slachtoffer aandoet. Het is ook een omgeving die zijn ogen sluit, omdat dat beter uitkomt. Ik hoop dat professionals dat zichtbaarder maken, zodat ook ik eindelijk zichtbaar mag zijn. 💧

Dolf van Veen

*Hoofd Nederlands Centrum
Onderwijs en Jeugdzorg*

'Het verhaal van Mariska toont hoe belangrijk het is dat mensen in de omgeving geweld en misbruik signaleren, hun ogen niet sluiten of weggijken en direct actie ondernemen of hulp inschakelen. Kinderen en jongeren moeten op dergelijke sociale steun van de omgeving kunnen vertrouwen. En ik voeg daaraan toe: hoe jonger zij zijn, hoe belangrijker dat is!

Ik denk dat het enorm helpt om structureel en regelmatig de meldcode en vraagstukken van geweld, misbruik en mishandeling te bespreken in publieke instellingen als de ouder- en kindzorg en het onderwijs, in opleidingen voor onderwijs- en jeugdhulp-professionals en de media.

We moeten daar niet pas over beginnen te denken als we iets signaleren of als een ander ons hierop attendeert. Hoeveel leraren zeggen niet dat zij nauwelijks vraagstukken van kindermishandeling en (huiselijk) geweld tegenkomen in hun klas, terwijl dat feitelijk niet zo kan zijn?! En het helpt echt om reactiewijzen en de sociale kaart te kennen om een vervolgstap te (willen) maken.

Dit laatste geldt overigens niet alleen voor professionals, maar ook voor kinderen en jongeren, ouders, familieleden en bureaus. Zo weten anno 2016 kinderen en jongeren niet of nauwelijks waar zij passende hulp en steun kunnen vinden. En eerlijk gezegd, er zijn eigenlijk maar heel weinig voorzieningen waar kinderen en jongeren zelf terecht kunnen. De meeste hulpbronnen zijn alleen toegankelijk via professionals en volwassenen. Ook hier is nog een wereld te winnen.'

Michael Sijbom

Burgemeester gemeente Losser

'Onze kinderen en jeugd zijn het belangrijkste kapitaal. Zij zijn de toekomst voor onze gemeenschap. We moeten daarom zuinig zijn op de jeugd en hen alle mogelijkheden geven zodat ze tijdens hun jonge jaren en daarna volop kunnen glanzen. Iedere jongere die niet alles uit zichzelf kan halen, omdat de omgeving hem daarin hindert, voelt voor mij als een persoonlijk verlies. Dat is de reden dat ik me bemoei met zaken die achter de voordeur plaatsvinden.

Als je zelf een fijne en onbezorgde jeugd gehad hebt, kun je je soms niet voorstellen wat ouders hun kinderen aan kunnen doen. Ik kan me ook niet voorstellen dat ouders niet van hun kinderen houden. Wat maakt nou dat ze dit doen? Zijn ze zelf slachtoffer geweest? Slachtoffers die ouders worden, armoede die generatie op generatie door wordt gegeven: die cirkel moeten we doorbreken. Als gemeente en als gemeenschap! De ogen niet sluiten, alerter zijn, minder naïef en opkomen voor kinderen. Onze eigen normen en gedrag niet projecteren op anderen, want dan krijg je reacties als: ach daar zal wel niets aan de hand zijn.

In haar 'verhaal' vertelt Mariska hier treffend over. Of zoals ik zelf altijd na een heldendaad van iemand roep: slachtoffer zijn overkomt je, held zijn is een keuze. We kunnen ons - en dat geldt zeker voor professionals zoals leraren, artsen, zelfs trainers in de sport - niet meer verschuilen achter geen kennis over het thema. Over kindermishandeling en kindermisbruik is al zoveel geschreven. Internet is een enorme omgevallen boekenkast met informatie, compleet met foto's en herkennen van signalen. Er zijn vertrouwenspersonen genoeg om vermoedens te melden: op school, bij Veilig Thuis (voorheen Advies en Meldpunt Kindermishandeling) en ja, als je echt niet meer durft: mijn mobiele nummer staat overal op internet. Een WhatsAppje met een vermoeden is zo gestuurd.'

Hugo de Jonge

*Wethouder Onderwijs, Jeugd en Gezin
in Rotterdam*

'Het verhaal van Mariska gaat over seksueel misbruik in de periode dat zij tussen de vier en acht jaar is. Mensen moeten er destijds van geweten hebben, maar niemand greep in. Dat is haar vermoeden. Als ze jaren later één van haar ouders tegenkomt die zijn vrienden vertelt wat hij bij haar gedaan heeft, wordt er niet op gereageerd. Mariska krijgt geen steun.

Uit haar verhaal blijkt dat er signalen zijn geweest van het misbruik, maar deze zijn of niet opgepikt, of haar omgeving wist niet hoe te handelen. Ook op school niet. Waarom grijpt niemand in? Zelfs haar ouders hebben geen oog voor wat er met haar aan de hand is.

Goede begeleiding voor slachtoffers is belangrijk. Waarom laat Mariska zich anders door de dader in een hoekje drijven? Psycho-educatie, maar ook empowerment is hier essentieel. Bovendien moeten dit soort ouders gewoon worden opgepakt of bestraft. Als ouders van dergelijke misdrijven ermee weggelaten, is dat ontzettend frustrerend voor de slachtoffers.

Wat hier is misgegaan? De omgeving heeft signalen niet opgepikt of heeft er niets mee gedaan. Stel je eens voor: zo'n jong kind in een omgeving van mannen. Kom bij twijfel in actie en volg de meldcode! Dat wil ik de professionals meegeven. En wordt mishandeling gesignaleerd, dan zetten we hulp in.

Als er sprake is van seksueel misbruik hebben we in Rotterdam het Centrum voor Seksueel Geweld (bij het ErasmusMC). Daar kunnen slachtoffers terecht voor hulp en ondersteuning. Daar kan ook forensisch onderzoek plaatsvinden. Ook starten we in het programma Veilig Thuis met trauma-screening voor jonge kinderen. Rotterdam heeft een meldpunt Seksueel Misbruik voor snelle hulp aan slachtoffers. En bij het netwerk Seksueel Geweld ligt het accent op deskundigheidbevordering en netwerken.'

4. mariska - kies mij

Ik was negen en ging op verenigingskamp: een weekend van leuke dingen en laat naar bed. Op de tweede avond stond er een spooktocht gepland. Eerst een spookverhaal en daarna zouden we worden gedropt in het bos. Al tijdens het horen van het verhaal wist ik dat het geen goed idee was om deel te nemen. Het betreffende spook sleurde haar slachtoffers namelijk het bos in om ze 'er nooit meer uit te laten terugkeren'. Ik was niet bang voor het spook. Ik was bang om mee te worden gesleurd. Bang om dan in paniek te raken, omdat de laatste keer dat ik een bosje ingesleurd werd verkrachting betekende.

Het was niet heel moeilijk om te doen alsof ik ziek was, want bij de gedachte aan wat er zou gebeuren, werd ik spontaan misselijk. Mijn leider was niet blij. Helemaal niet blij. Hij mopperde tegen me en stuurde me toen naar bed. Toen ik er een tijdje in lag, kwam een meisje terug met een blessure. Ze vroeg me naar beneden te komen, maar ik zei, gezagsgetrouw, nee. Ze kwam een tweede keer en zei dat de thuiswacht me gevraagd had wat te komen drinken. Weer weigerde ik. Na de derde keer vragen ging ik toch mee naar beneden.

Ik dronk net appelsap toen mijn kampeider terug het kamp in kwam. Hij zag dat ik beneden was en ontplofte. Hij begon tegen me te schreeuwen en noemde me een leugenaar en een slecht kind. Ik zei trillend dat ik beneden mocht komen van de thuiswacht. Zij zat er bij en hield haar mond. Hij pakte me bij mijn arm en sleurde me naar boven. Daar gooide hij me op mijn bed en kreeg ik straf voor mijn ongehoorzaamheid.

In de jaren die volgden zijn er vaker herhalingen geweest. Het was alsof iedereen die slechte bedoeelingen had me er feilloos tussenuit zocht. Alsof ik een groot neon op mijn hoofd had met: 'Kies mij'. Iedere herhaling doordrong me meer van het besef dat er wel iets mis met mij moest zijn, want waarom willen zoveel verschillende mensen steeds zoiets van mij? Waarom steekt een man zijn handen onder mijn rokje, terwijl mijn vrienden er naast zitten? Waarom trekt de vriend van mijn ouders me op schoot en krijgt dan een erectie? Wat doe ik in godsnaam dat mensen zich zo gaan gedragen? Ik moest wel slecht zijn...

Jaren later in therapie, besprak ik dit met mijn psychologe. Wat ze zei was zowel pijnlijk als bevrijdend: "'Mariska, als ik een dader was, koos ik jou ook. Je bent een makkelijk slachtoffer. Het werk is al gedaan.' Ai.

Anderhalf jaar geleden volgde ik een cursus zelfverdediging. In combinatie met de traumabehandeling, een goede manier om eindelijk dat (herhaald) slachtofferschap te overstijgen. Het heeft me veel opgeleverd. Ik leerde er een praktische toepassing van hetgeen ik al in therapie geleerd heb: daders zoeken slachtoffers inderdaad uit. Ze testen of iemand weinig tegenstand zal bieden. Iemand die al eerder slachtoffer geweest is, is geneigd te falen voor die tests omdat ze zich ofwel door posttraumatische stressstoornis losmaken van mogelijke alarmsignalen, ofwel omdat ze bevroren. Dat laatste is een reactie die vanuit de evolutie al in de mens zit. Het was namelijk heel effectief tegen roofdieren (vechten heeft geen zin en vluchten maakt extra aantrekkelijk). Tegen

menselijke roofdieren helaas niet. Daders leren hun slachtoffers hulpeloosheid aan en het is het uitstralen van die hulpeloosheid, wat vaak al aan je lichaamshouding te zien is, die je tot een geschikt 'nieuw' slachtoffer maken.

Niet lang geleden las ik een onderzoek over seksuele revictimisatie: 'Ongeveer twee van de drie slachtoffers van seksueel kindermisbruik wordt later opnieuw slachtoffer. Bij elke volgende grensoverschrijdende gebeurtenis wordt de psychische impact groter.' De oorzaken die genoemd werden, kwamen overeen met wat ik hierboven noemde.

Het klinkt gek, maar voor mij is het troostend dat ik een statistiek ben en niet schuldig ben aan wat mij steeds weer overkomen is. Ik heb gewoon heel veel pech gehad met de omstandigheden waarin ik ben opgegroeid. In plaats van mezelf te veroordelen, probeer ik nu zacht tegen mezelf te zijn en die zachtheid schept meteen meer ruimte om gezonde keuzes te maken, om me te verbinden met mijn gevoel en alarmsignalen serieus te nemen. De traumatherapie en ook de zelfverdedigingslessen zorgen dat ik niet meer overweldigd word, wanneer elementen van een situatie me doen denken aan het trauma, waardoor ik in staat blijf om te handelen.

Seksueel kindermisbruik is als het vergif dat in je systeem blijft woekeren, zelfs als de angel er al is uitgehaald. Pas als het tegengif wordt toegediend en de wonden worden verzorgd, kun je werkelijk genezen. Ik denk niet dat ik nu nog gauw als slachtoffer gekozen zal worden. Het tegengif werkt: ik verdien beter. 💧

Jordy Clemens

Wethouder Jeugd en Onderwijs in Heerlen

‘Het verhaal van Mariska laat vooral zien dat ‘slachtoffer zijn’ vaak niet iets is van één moment. Niet alleen omdat misbruik vaak nog lang het leven van het slachtoffer blijft beheersen, maar ook omdat juist de verkeerde personen dat lijken te merken. In zo’n situatie is het moeilijk om je te blijven realiseren dat jij niet degene bent die iets verkeerd doet.

Toch is dat precies wat nodig is. Anderen kunnen daarbij natuurlijk wel een rol spelen. Zo is het altijd een goed idee om een ander in vertrouwen te nemen, zodat je niet alleen bent met je angst en twijfel. Één kampeidster of vriendinnetje die weet dat er zoiets vreselijks in het verleden van een kind ligt, maakt een slachtoffer al minder eenzaam.

Daarnaast mogen we de rol van omstanders niet onderschatten. Veel mensen vinden het moeilijk om signalen van misbruik te herkennen, laat staan dat ze weten wat ze kunnen en moeten doen. Als gemeente zijn we daarom volop aan de slag om iedereen die direct of indirect met kinderen in aanraking komt, te scholen in het herkennen van signalen van misbruik en hoe daarop te reageren.

Wat ijzersterk is aan Mariska’s verhaal is wat ze zelf concludeert: ik verdien beter. Daarmee geeft ze antwoord op de vraag die veel slachtoffers niet of vaak pas erg laat stellen en daarmee spreekt ze een absolute waarheid uit. Niemand verdient dit. Laten we daar allemaal voor proberen te zorgen.’

Lenneke Alink

Hoogleraar Forensische gezinspedagogiek, Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar Voorkomen, gevolgen en aanpak kindermishandeling, Vrije Universiteit

‘Niet schuldig zijn aan wat je is overkomen: dat geldt voor alle kinderen die slachtoffer zijn van mishandeling en seksueel misbruik. Lang niet alle slachtoffers zijn daar echter van overtuigd. Dat staat een succesvol herstel in de weg. Sterker nog, het idee dat je zelf de mishandeling of het misbruik hebt uitgelokt, kan op zich al tot psychische klachten leiden.

Kinderen mogen nooit de schuld krijgen van mishandeling, maar kunnen wel een rol spelen in de processen die kunnen leiden tot mishandeling. Eén van de manieren waarop dat kan gebeuren, wordt heel duidelijk door Mariska beschreven. Door het misbruik was zij niet weerbaar en straalde ze hulpeloosheid uit. Daarmee was ze een makkelijk slachtoffer voor volgende plegers.

Een ander voorbeeld gaat over een kind bij wie mishandeling ernstig probleemgedrag tot gevolg heeft en een (pleeg)ouder die daar niet mee om weet te gaan en hardhandig wordt. Of over een kind dat gewend is dat zijn ouders hem geen warmte en liefde bieden en zich daar dus voor afschermt bij andere volwassenen. Het gedrag van al deze kinderen kan er mede voor zorgen dat volwassenen hen op een bepaalde - mishandelende of verwaarlozende - manier bejegenen.’

Gerriane Rozema

Manager Veilig Thuis Midden-Brabant

‘Een herkenbare beschrijving van revictimisatie. In de loop der jaren heb ik veel slachtoffers van misbruik de cyclus van herhaling horen beschrijven, maar helaas is lang niet iedereen in staat of zo dapper als Mariska om deze cirkel te doorbreken. Soms zien we zelfs dat dit door de generaties heen wordt doorgegeven. En tot op de dag van vandaag hebben we als professionals en hulpverleners nog grote moeite om het bestaan van misbruik echt te (h)erkennen. Nu durven we vaak zelfs de vraag naar het misbruik niet te stellen!

Door hiernaar te vragen ontstaat bij het slachtoffer ook de mogelijkheid om haar of zijn verhaal te doen en hiermee ruimte om net als Mariska met toenemende mildheid naar zichzelf te kijken. Juist bij herhaald slachtofferschap is het nog moeilijker om de oorzaak niet bij jezelf te zoeken. Je moet namelijk leren vergeven wat nooit je schuld was!

Recent hoorde ik een vrouw van 35 jaar, een slachtoffer van seksueel geweld, beschrijven dat ze voor het eerst in haar leven vrij had gedanst. Niet meer angstig dat ze ongewenste reacties zou oproepen. Vrij dansen, bewegen, reizen, lachen, contact maken en vrijen... Vanzelfsprekend toch (of juist niet)?’

CHAMPIONS CHOICE
RUMBLE
BOXING GEAR

CHAMPIONS CHOICE
RUMBLE
BOXING GEAR

5. mariska - hoe kan je liefhebben?

Als je, net als ik, opgroeit zonder veilige basis, is het leven erg onvoorspelbaar. De enige zekerheid die je dan hebt, is dat je volledig afhankelijk bent, omdat je klein bent. Om te overleven, ga je mee-bewegen. Keuzes bestaan niet. Hoe succesvol je in dat overleven bent, hangt af van je buigzaamheid. Zolang je nog kunt buigen, zul je niet breken. Maar onderweg verlies je bijna alles: je stem, je jeugd, je lichamelijke integriteit, je beleving van de werkelijkheid en uiteindelijk ook je gevoel van eigenwaarde, je identiteit en je wil om te leven.

Toen ik veertien was, schreef ik daar iets over:

Hoe kan je liefhebben
als je zelf nooit liefde hebt gekend
Hoe kan je hechten
als je al zo vaak verlaten bent
Hoe kan je geloven
als alles waar je in gelooft vergaat
Hoe kan je vertrouwen
als je niet weet dat dat bestaat

Hoe kan je vertellen
als je hart altijd een slot heeft gekend
Hoe kan je uiten
als je de juiste woorden niet kent
Hoe kan je geven
als iedereen het altijd gewoon gestolen heeft
Hoe kan je normaal doen
als niemand je het goede voorbeeld geeft

Hoe kan je genieten
als je getekend bent door verdriet
Hoe kan je hopen
als je nergens meer licht ziet
Hoe kan je communiceren
als niemand je taal verstaat
Hoe kan je de poorten openen
als je bang bent voor het resultaat

Hoe kan je doen wat je wilt
als je mening nooit heeft geteld
Hoe kan je antwoorden
als de vragen niet worden gesteld
Hoe kan je van jezelf houden
als er niemand was die dat deed
Hoe kan je op jezelf vertrouwen
als je je aanstichter voelt van alle leed

Hoe kan je evenwicht vinden
als de balk steeds meer versmalt
Hoe kan je je mening zeggen
als men alleen wil horen wat hen bevalt
Hoe kan je jezelf zijn
als toneel meer wordt gewaardeerd
Hoe kan je zacht zijn
als je alleen harde lessen hebt geleerd

Hoe kan je liefde tonen
als dat moet op een manier die je haat
Hoe kan je warmte toelaten
als je bang bent voor de manier
waarop dat gaat
Hoe kan je stoppen jezelf te straffen
als niemand je een alternatief biedt
Hoe kan je leven als je geen uitweg ziet

Mensen die wel die veilige basis hebben gehad, begrijpen niet hoe zulke dingen werken: het normale is vanzelfsprekend voor ze, zo hoort het ook, maar het maakt de inhaalslag die ik als volwassene (nu ik niet meer afhankelijk ben en wel kan kiezen) te maken heb, nog groter.

Ik vertel mezelf iedere dag, dat is nodig, dat ik nu mag kiezen en ook dat een keuze niet meteen de juiste hoeft te zijn, want hoewel keuzes heel belangrijk kunnen zijn, betekent een verkeerde tegenwoordig nooit meer dat ik in levensgevaar ben. Vanzelfsprekend voor de meeste mensen om me heen, maar nog niet altijd voor mij. Als er teveel op me af komt, wil ik dat wel eens vergeten. Dan verlies ik me in wat ik voor anderen moet doen, hoe perfect dat moet zijn en dan bezuinig ik op belachelijke wijze op zelfbehoud: ontbijt, lunch en avondeten kan best allemaal tegelijk, of gewoon niet, als ik hard moet rennen. Het blijft een valkuil, maar gelukkig wel een waar ik steeds beter mee om leer gaan: als iemand me wat vraagt, stel ik het antwoord nu vaak uit voor mezelf, zodat ik eerst even rustig kan voelen of ik het echt kan en wil doen, voordat ik in de automatische ja-omdat-nee-geen-optie-was ga zitten.

Ik ben nu 26. Ik weet dat ik een keuze heb, maar het gaat niet vanzelf (maar als er iets is wat mijn jeugd me opgeleverd heeft is het doorzettings- en uithoudingsvermogen). Gelukkig heb ik nu gezonde volwassenen om me heen: professionals, vrienden, mensen waar ik zelf voor kies en die mij aanmoedigen te kiezen. Iedere dag opnieuw. 🍀

Peter Brouwer

Operationeel chef zedenpolitie Noord-Holland en projectleider politie MDCK en Centrum Seksueel Geweld (CSG)

'Iedereen heeft het recht om op te groeien in een veilige en liefdevolle omgeving en het recht om gerespecteerd te worden om wie je bent en wat je doet. Het is duidelijk dat Mariska deze veiligheid nooit heeft gekend en de kans niet heeft gehad om in een vroeg stadium haar eigen weg te vinden en haar grenzen en mogelijkheden te onderzoeken. Het is overduidelijk dat de impact enorm is.

Hoe kan het dat het verhaal van Mariska nooit eerder is opgepakt? Mariska heeft ongetwijfeld signalen afgegeven (denk aan docenten, de huisarts, de politie of familie) maar deze zijn kennelijk niet juist geïnterpreteerd, in ieder geval niet adequaat opgepakt.

Uit het verhaal van Mariska blijkt maar weer eens hoe belangrijk het is om de signalen van kindermishandeling goed te kunnen herkennen, deze te interpreteren en vervolgens er ook daadwerkelijk iets mee te doen en vroegtijdig te bespreken met partners. Het lijkt erop dat de ernst van kindermishandeling pas de afgelopen jaren begint door te dringen. Een professional kan zich verschuilen achter regelgeving en protocollen van zijn of haar instantie, maar hoe sterk is het als je als persoon het verschil maakt? Durf het verschil te maken. Treed op en doe wat!

In Kennemerland is nu het Multi Disciplinaire Centrum Kindermishandeling (MDCK) gestart waarbij partners daadwerkelijk allemaal met elkaar in één gebouw samenwerken, casussen bespreken en zorgen voor een gezinsgerichte aanpak waarbij het kind zich positief kan ontwikkelen. Daarbij staat altijd de veiligheid van het kind centraal. Ik merk dat dit werkt, dat het verschil gemaakt kan worden door enthousiaste en betrokken mensen die daadwerkelijk met elkaar de samenwerking opzoeken! Wat zou het fijn zijn als we situaties zoals bij Mariska kunnen voorkomen en dat we meer kinderen kunnen helpen om gewoon op een fijne, veilige en liefdevolle manier te kunnen opgroeien.'

Gerrienne Rozema

Manager Veilig Thuis Midden-Brabant

'Keuzes leren maken, fouten mogen maken. Als een kind in een liefdevolle omgeving opgroeit, stimuleren ouders kinderen om te verkennen, de leercirkel groter te maken en op te groeien tot autonome volwassenen. Mariska schetst op een knappe manier hoe een kind in onveiligheid juist leert te volgen, te overleven, de antenne continu op de ander richt. Haar gedicht roept een groot gevoel van onmacht op.

Huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel misbruik... Een dergelijk verleden kan je nooit 'achter' je laten. Het heeft je immers gevormd. Mariska laat echter zien dat er nog een belangrijke andere factor is. De eigen persoonlijkheid en de eigen veerkracht. Mariska durft haar pijn en haar ervaringen vast te pakken en te kijken wat dit doet met het eigen handelen.

Ze durft hierbij te leunen op professionals en weer warmte van andere mensen toe te laten. Hierdoor zou het kunnen zijn dat ze over een bepaalde tijd merkt dat ze niet meer zo bewust hoeft te leven, maar kan vertrouwen op zichzelf en beseft dat ze haar ervaringen een plek heeft gegeven. Een dergelijk pad kost veel tijd, inzet en moed. Mariska's verhaal getuigt hiervan!'

joost

18

'ook
kinderen
van elf kan
je uitleggen
wat er aan
de hand is'

'Ik heb last van blokkades. Als ik boos ben of ik moet huilen van binnen, zie je niks aan mij. Mijn gezicht is gewoon, zoals het altijd is. Vroeger had ik er baat bij, dan kon niemand bij me komen om me pijn te doen. Nu blokkeert het me alleen maar in de dingen die ik wil doen. Ik maak niks af, geen therapie, geen school, geen cursus. En dan stel ik mezelf de hele tijd vragen: waarom hou ik mijn school niet vol, waarom maak ik nooit dingen af, wie is Joost? Wie is Joost nou echt? Ik hoop dat de begeleiders in het opvanghuis waar ik nou een jaar zit, me daarbij kunnen helpen. Ik kan het niet alleen, ik heb hulp nodig.

De blokkades zijn begonnen toen mijn vader in de gevangenis zat. Ik kan niet de hele dag zitten janken, dacht ik toen. Papa komt toch niet terug, hij moet zijn tijd uitzitten. Ik had ook helemaal geen tijd om mijn gevoelens te uiten, we hadden het veel te druk. Ik en mijn drie jaar oudere zus moesten alles doen thuis, omdat mijn moeder zeven dagen in de week aan het werk was.

Tot mijn elfde was alles gewoon normaal. We woonden in een dorp met papa, mama, mijn middelste zus en ik. Mijn vader werkte, mijn moeder deed het huishouden, ik en mijn zus zaten op school. Mijn oudste zus zat toen al een paar jaar in opvangcentra. Zij was zes jaar ouder dan ik en was altijd al een probleemkind geweest. Ze vroeg negatieve aandacht door te liegen en te bedriegen en mijn zusje te slaan.

Ik kan me niet veel meer herinneren uit de tijd die erna kwam. Het zijn flarden. Ik kan me nog een middag voor de geest halen dat we naar Jeugdzorg moesten. Papa woonde toen al apart op een woonboerderij, omdat mijn ouders bezig waren met een zogenaamde proefscheiding. Wij zaten al op de gang te wachten toen mijn vader binnenkwam. Ik en mijn zusje kregen een knuffel en hij aaide mij zoals altijd over mijn hoofd: 'Hee jongen, alles goed?'

Ik weet nog dat er autootjes stonden op de tafel waaraan ik moest gaan zitten. Tegenover mij zat een mevrouw die me allemaal vragen stelde: 'Heb je een lieve papa? Heeft hij jou ooit aangeraakt? Heb je ooit iets gezien wat je niet mocht zien?' Ik keek haar niet aan, speelde met de autootjes voor mij. Toen het klaar was en ik weer terug mocht naar de gang, zag mijn zusje eruit alsof ze gehuild had. Papa gaf ons een knuffel en mama een kus en toen ging hij weer weg, terug naar de boerderij. In de auto terug moest ik huilen. Ik weet niet waarom, ik denk dat ik papa miste.

Na die middag mochten wij papa niet meer zien, er was alleen briefcontact. We zagen hem pas weer in de rechtszaal. Mijn oudste zus had blijkbaar een verzoek bij de rechter gedaan om een uithuisplaatsing van mij en mijn zusje, maar dat hoorde ik toen pas. Mijn moeder zei van tevoren alleen maar: 'Het komt wel goed Joost, het is niks ergs, laat je zusje het woord maar doen.'

Ik weet niet meer waar de rechtbank was, maar ik vond het heel eng. Het was een groot zwart gebouw, met enorme, super hoge draaideuren. Ik moest bij de ingang mijn Nintendo DS inleveren en mijn zusje haar telefoon en portemonnee. Toen papa de rechtszaal binnenkwam, gaf hij mij en mijn zusje een knuffel en mama een kus. Ik voelde me kut en bang en machteloos. Mijn zusje vond ik heel stoer, die zat daar rechtop als een volwassen vrouw en had zoiets van: 'Kom maar op!' Heel cool om te zien vond ik dat. Aan het einde moest mama huilen: 'We hebben gewonnen, jullie mogen thuis blijven.'

In die rechtszaal hoorde ik voor het eerst het woord seksuele mishandeling. Toen we thuis waren, legde mijn zusje uit dat het geen seksuele mishandeling was, maar dat papa verliefd was geworden op onze oudste zus. Zij had papa toen haar lichaam aangeboden, omdat zij wilde dat hij haar ontmaagde en dat heeft hij toen gedaan. Ze zei ook dat papa weet dat dat niet mag en dat hij heel erge spijt had.

Ik weet niet wat waar is. Ik weet wel dat mijn oudste zus borderline heeft en altijd al heeft zitten manipuleren, maar zij wil er niet meer over praten. Ze heeft drie jaar geleden het contact verbroken met mij. Ik deed haar te veel denken aan wat er gebeurd is. Ik weet dat ik me bij papa en mama altijd veilig heb gevoeld. De dreiging kwam van buiten, van vreemdelingen die ons uit huis wilden halen.

Ik had heel graag gewild dat hulpverleners mij eerder hadden verteld wat er aan de hand was. Nu kwam alles onverwacht of moest ik het zelf vragen. Daardoor voelde ik me vaak heel machteloos of niet serieus genomen. Ook kinderen van elf kan je uitleggen wat er aan de hand is.

Na die twee jaar in de gevangenis vond ik mijn vader heel erg veranderd. Hij geeft mij geen knuffels meer, maar hij schudt mijn hand. 'Hoi', zegt hij dan. Het is net alsof ik mijn vader verloren ben, mijn vader van binnen dan. Poef, weg.

Na zijn gevangenisstraf kwam er een gezinstherapeut bij ons thuis die bepaalde dat op onze slaapkamers sloten moesten, dat we niet langer dan twintig minuten met papa samen in één ruimte mochten zijn, dat we niet alleen met hem in de badkamer mochten zijn en niet alleen met hem naar buiten mochten.

Ik hoop dat kinderen die in dezelfde situatie als ik terecht komen, duidelijk wordt verteld wat er aan de hand is. Dat hoeft niet in details, maar dat kan ook op de manier waarop mijn zus dat bij mij deed: papa is verliefd op onze oudste zus.

Ik vind het heel erg wat mijn vader gedaan heeft. Dat had nooit mogen gebeuren. Maar ik wil mezelf geen slachtoffer voelen of zielig, omdat mijn oudste zus die woorden zo vaak misbruikt heeft. Ik wil niet in haar voetsporen treden. Hoe het dan wel moet, weet ik nog niet precies. Ik zit nog met heel veel vragen over mezelf. Ik wil graag Sociaal Pedagogisch Werk gaan studeren, maar moet eerst aan mezelf werken. Ik wil antwoorden.'

Margreet Visser

Coördinator/klinisch psycholoog van het Kinder- en Jeugdtraumacentrum in Haarlem

‘Wat een schrijnend verhaal van Joost. Ik kan me voorstellen dat hij antwoorden wil. Ik denk dat een helder verhaal over alles wat er gebeurd is in zijn gezin hem kan helpen antwoorden voor zichzelf te vinden. Waarom was zijn oudere zus al langere tijd uit huis? Was zij aan het ‘liegen en bedriegen’ om te ontsnappen aan wat er thuis met haar vader gebeurde? Of was ze aan het ‘liegen en bedriegen’, omdat het voor haar ook niet duidelijk was waarom ze uit huis moest? Borderline-trekken bij jonge meiden komen veel voor bij seksueel misbruikte meisjes.

Waarom werd vader uit huis gehaald? Waarom werden al die vragen aan Joost en zijn middelste zus gesteld? Waarom mocht vader bij thuiskomst maar twintig minuten met hen alleen zijn? Wat kan er in twintig minuten niet gebeuren en in 21 minuten wel? Ik zou het als volwassene zelfs niet begrijpen.

Waarom wil zijn oudste zus geen contact meer? Wat vindt zijn moeder van het verhaal van zijn oudste zus? Hoe kan het dat de middelste zus het moet uitleggen aan Joost? En hoe komt zij aan het verhaal waarin vooral de oudste zus (ook een kind) er slecht vanaf komt? En heeft zijn oudste zus de woorden slachtoffer en zielig misbruikt of terecht gebruikt?

Ik lees ook een verhaal waarin iedereen heel zorgvuldig heeft gehandeld, heeft geprobeerd de kinderen veilig te stellen. Er is helaas te weinig informatie met de kinderen gedeeld.

Mijn hart gaat uit naar deze drie kinderen. Naar de oudste die afgesneden van het gezin moet verwerken dat haar vader seksueel over de grens is gegaan. Naar de middelste die het gezin van vader, moeder, Joost en zichzelf bij elkaar houdt door uit te leggen, het woord te doen, kortom heel volwassen te zijn voor haar leeftijd. En natuurlijk naar Joost, die maar delen van het verhaal kent, zoekt naar zichzelf en zo graag wil delen en leven. Ga ervoor Joost, vraag iedereen maar alles wat je wilt weten, je beide zussen, je moeder, je vader en alle hulpverleners. En dat je al zo’n verhaal kan vertellen als jij nu hebt gedaan vind ik echt heel erg knap en bewonderenswaardig!’

Jordy Clemens

Wethouder Jeugd en Onderwijs in Heerlen

‘Joost is natuurlijk een zelfstandige jongeman. Maar zelfs zelfstandige jongemannen kunnen niet alle problemen alleen aan, ook al lijkt dat voor de buitenwereld soms zo. Joost schreeuwde op zijn manier om hulp, maar niemand leek hem te horen. Evenmin werd hij serieus genomen door zijn omgeving, waarin mensen om de hete brij heen bleven draaien.

Zeker - of misschien wel juist - wanneer er zoiets ingrijpends plaatsvindt als in het gezin van Joost is het ongelofelijk belangrijk dat iedereen in het gezin serieus wordt genomen en wordt meegenomen in wat er allemaal gebeurt. Voor kinderen is dit misschien nog wel extra belangrijk omdat ze wel allerlei signalen oppikken, maar deze vervolgens niet kunnen plaatsen. Dat maakt kinderen onzeker en vaak ook bang.

Er is daarom geen enkele reden om kinderen niet te betrekken wanneer er problemen zijn in een gezin. Dat hoeft natuurlijk niet altijd op dezelfde manier. Joost noemt zelf een goed voorbeeld van een manier waarop je ook met kinderen over hele moeilijke onderwerpen kunt praten.

Het niet betrekken van kinderen is geen optie. Niet bij het benoemen van problemen en al helemaal niet bij het oplossen ervan. Om die reden moet altijd niet alleen het belang van het kind centraal staan, maar vooral ook het kind zelf. Dat kan alleen maar wanneer we kinderen serieus nemen en écht betrekken bij oplossingen.’

Gerianne Rozema

Manager Veilig Thuis Midden-Brabant

‘Wat een pijnlijk verhaal van Joost die zo duidelijk schetst hoe het hele gezin ernstig heeft geleden onder het misbruik. De wereld van Joost stond vanaf zijn elfde op zijn kop en zijn basisveiligheid viel weg. Joost is nu op zoek naar zijn eigen basis, naar antwoorden. Deze zal hij echter pas vinden als hij zijn verdriet, het verlies van zijn jeugd in zijn volheid durft te voelen. De loyaliteit aan zijn ouders is nu nog (te) groot.

Iemand zal daarbij Joost moeten uitleggen dat kinderen nooit hun eigen vader of moeder verleiden en zijn zus ook niet. Ik vrees dat al het negatieve gedrag dat Joost beschrijft over zijn zus gevolg was van het misbruik en haar onveiligheid, zogenaamd ‘acting out behavior’. Joost heeft haar leed niet gezien, maar vooral haar negatieve gedrag. Hoe dan ook, de vader heeft keuzes gemaakt waarvoor hij verantwoordelijkheid draagt. Het zou voor Joost (en het hele gezin) helend zijn als vader deze verantwoordelijkheid ook uit zou kunnen spreken. Hulpverlening zou zich hier op kunnen richten.’

mara

17

'in de
daklozen-
opvang heb
ik geen nacht
zonder angst
geleefd'

9. mana - huisje, boompje, beestje

'Voor 31 oktober 2007 was alles huisje boompje beestje bij ons. Mijn ouders hadden al 25 jaar een goed huwelijk, mijn twee oudste zussen zaten op kamers en ik en mijn tweelingzusje woonden nog thuis. Op een dag belandden we ineens in een nachtmerrie.

Mijn basis ben ik kwijt: met mijn moeder heb ik geen contact meer en mijn vader overleed vier maanden geleden aan een hartaanval. Ook in het opvanghuis waar ik nu zit, voel ik me niet thuis. Ik vertrouw heel weinig mensen meer. Iedereen kan wel mooie praatjes houden, maar wat zit erachter dat mooie gezicht? Zoveel mensen hebben mij verteld dat ze mij gingen helpen, maar ze deden het tegenovergestelde.

Op 31 oktober 2007 begon alle ellende. Toen werd mijn vader ziek verklaard. Lymfklierkanker. Een aantal maanden daarna was hij weer schoon, maar toen werd hij depressief. Niet veel later wilde mijn moeder scheiden. Ik weet niet waarom. De broer van mijn vader zegt dat mijn moeder hem gek heeft gemaakt, maar mijn moeder heeft weer een ander verhaal. In juli 2008 scheidden ze van tafel en bed. Mijn ouders beloofden toen nog geen vechtscheiding, maar dat liep anders.

Op een keer hadden ze zo'n erge ruzie dat onze twee oudere zussen ingrepen: 'Als jullie niet nu normaal kunnen doen, nemen wij de tweeling mee naar ons studentenhuis.' Die week hebben onze zussen ons iedere dag naar onze school dertig kilometer verderop gebracht.

Een tijd van veel advocaten en gedoe volgde. Mijn moeder bleek ineens lesbisch en trok bij haar vriendin in. In de tijd dat ik bij hen woonde, had ik slecht contact met mijn zussen en mijn vader. Ik hoorde alleen maar dat het bij mijn moeder en haar vriendin beter zou zijn voor mij, maar dat was het helemaal niet.

Mijn stiefmoeder en ik gingen niet goed samen. We hadden veel ruzie waarbij het vaak uitdraaide op een handgemeen. Zij bemoeide zich met de keus voor mijn foute vriend en ik schold haar dan uit, zei dat ze dik was en zo. Ik geef toe dat ik ook fouten heb gemaakt toen, maar ik moest me ook afreageren. Mijn ouders waren net gescheiden, mijn moeder was lesbisch geworden en dan was ik ook nog verhuisd naar een plek waar ik niemand kende.

In de herfst van 2014 ben ik voor de eerste keer weggevloden, naar de ouders van de enige goeie vriend die ik heb gehad. Hun huis was de enige plek waar ik me veilig voelde. Ik had weer ruzie gehad met mijn stiefmoeder. Het was best hard gegaan deze keer. Ik had haar in haar buik gestompt - wat best wel gemeen was, omdat ze net een maagoperatie had gehad - en mij had ze bijna gewurgd. Ze was bovenop me gedoken en had mijn luchtpijp

dichtgeknepen. Mijn moeder heeft haar van me af moeten trekken.

Toen ik na een paar dagen weer terugkwam, deden ze alsof er niks aan de hand was. Ik werd helemaal gek daar, voelde me niet serieus genomen en vooral niet meer veilig. Toen er weer een gevecht uitbrak tussen mij en mijn stiefmoeder, ben ik voorgoed vertrokken. Ik kon niet meer.

De periode die erop volgde, was niet veel beter. Ik ging van opvanghuis naar crisiscentrum, had nergens een stabiele plek, omdat er overal groepen dichtgingen. Ik kwam op de gekste plekken terecht zoals een geheime locatie waar vrouwen zaten die zwaar mishandeld waren door hun partner. Ik had constant een onuitgepakte tas klaarstaan met een extra lader, een buil shag en shampoo. Ik kon meteen weg als het moest. Ik bouwde met niemand een band op, omdat ik altijd weer weg moest. Ik hield tegen begeleiders mijn kaken op elkaar. Ik vertrouwde niemand. In de daklozenopvang waar ik op een gegeven moment terecht kwam, raakte ik verslaafd aan wiet. Als ik een joint rookte, vergat ik alles.

School ging altijd gewoon door. Mijn mentor zei: 'Als er iets is, kom naar me toe, we regelen het.' Met mijn wiskundeleraar kon ik een hertentamen inplannen. Ik was zo blij met de begeleiding op mijn school. Zij zagen me echt, in tegenstelling tot de tientallen hulpverleners die ik tegenover me heb gehad. Voor hen was ik een moeilijk geval waar ze zo snel mogelijk weer vanaf moesten. Met mijn zussen en mijn vader heb ik de band gelukkig weer aan kunnen halen. Aan hen heb ik heel veel steun gehad.

Ik zie de toekomst rooskleurig in. Ik ga vol voor mijn studie. Mijn mavo-diploma heb ik intussen gehaald en ik doe nu maatschappelijke zorg niveau drie. Mijn doel is om mensen te helpen. Over tien jaar wil ik ook huisje boompje beestje. O ja en ik ben afgekickt. Toen ik afgelopen zomer mijn vader dood zag liggen, schreeuwde ik van binnen tegen hem: 'Papa, ik stop voor altijd met drugs voor jou!' En daar ga ik me aan houden.' 💧

Jordy Clemens

Wethouder Jeugd en Onderwijs in Heerlen

'Als er bij Mara één ding veel te laat gebeurde dan is het wel dat ze serieus genomen werd door de mensen in haar omgeving. Dat begon al thuis toen haar ouders hun problemen en latere scheiding niet of nauwelijks met haar bespraken. Later herhaalde dat zich helaas weer bij verschillende hulpverleners. Bovendien draaide het in haar omgeving altijd om anderen waardoor haar zorgen en problemen voortdurend naar de achtergrond verdwenen.

Kinderen kunnen er nooit iets aan doen dat ze opgroeien in een gezin met problemen. En ondanks dat ouders doorgaans het beste voorhebben met hun kinderen, kunnen zelfs zij niet altijd voorkomen dat kinderen het slachtoffer worden van een onveilige gezinssituatie.

Om er zoveel mogelijk voor te zorgen dat kinderen opgroeien in een stabiele omgeving met betrouwbare mensen om zich heen moet het belang van een kind altijd voorop staan. De gemeente hanteert daarom het principe dat als er problemen zijn in een gezin - wat die ook zijn - we altijd als eerste kijken of er kinderen betrokken zijn. Als dat zo is, staat het belang van het kind altijd voorop. Ook als dat betekent dat de belangen van een volwassene dan even minder belangrijk worden.

Ook maken we samen met een gezin een plan van aanpak hoe dingen verbeterd kunnen worden. Dat betekent dat iedereen in het gezin, dus ook het kind, inspraak heeft bij het vinden van een oplossing. Tot slot is één ding nog heel belangrijk: hulpverleners krijgen van de gemeente de tijd en het vertrouwen om het belang van het kind ook echt voorop te stellen. Op die manier moeten we er samen voor zorgen dat kinderen altijd serieus genomen worden en dat hun belangen vóór al het andere gaan.'

Dolf van Veen

Hoofd Nederlands Centrum Onderwijs en Jeugdzorg

'Ik weet niet hoe het u vergaat bij het lezen van Mara's verhaal. Misschien denkt u bij het einde: gelukkig is het goedgekomen! Of u wordt herinnerd aan de enorme veerkracht die kinderen en jongeren kunnen hebben en u merkt het grote belang op dat Mara toekent aan de steun van haar oudere zussen, de mentor en de leerkracht op school. De waarde van deze 'natuurlijke hulpbronnen' wordt in veel verhalen benadrukt. De professionele zorg komt er vaak minder goed vanaf. Voor veel kinderen zijn sociale steun en professionele begeleiding niet vanzelfsprekend en helpend.

Ik merk dat ik in het verlengde hiervan bijna als vanzelf nogmaals het belang van herbergzame scholen wil benadrukken en de begeleidende rol van leerkrachten en mentoren in het zonnetje wil zetten. Anno 2016 zijn er helaas grote verschillen tussen scholen zichtbaar op dit punt. En ook bij sommige lerarenopleidingen valt nog een wereld te winnen.

Ik kies voor een ander accent in mijn reactie waar mijns inziens meer aandacht voor moet komen, te weten vroegtijdige onderkenning en begeleiding bij een zogenaamde vechtscheiding. En dan doel ik op werk aan de winkel voor huisartsen, onderwijs- en jeugdhulpprofessionals.

Cijfers wijzen uit dat één op de vijf scheidingen onttaardt in een vechtscheiding waarbij het conflict tussen ouders verhardt, het belang van kinderen niet meer telt, en kinderen ernstige ontwikkelingsschade (kunnen) oplopen. De Kinderombudsman becijferde anderhalf jaar geleden dat jaarlijks circa 16.000 kinderen ernstig last hebben van de vechtscheiding van hun ouders. Lichtpunt is de gemeente Amsterdam waar sinds medio 2015 een specifieke benadering voor preventie en begeleiding wordt uitgeprobeerd. Laten we dit goed volgen en goede onderdelen ook elders toepassen.'

Pieter Smit

Burgemeester van Oldambt

'In het verhaal van Mara, zeventien jaar oud, kun je lezen hoe snel de dingen in het leven kunnen veranderen. Fijne ouders die al lang samen zijn, oudere zussen die het huis al uit zijn, en een tweelingzusje. Door ziekte van vader wordt opeens alles anders en kan het leuke leven van vandaag ineens omslaan naar de hel van vandaag. In deze casus speelt de ziekte van vader een rol waardoor alles opeens anders werd. Het leidde zelfs tot een scheiding waarbij ingrijpen van de uitwonende zusters niet kon verhelpen dat het steeds slechter ging in het gezin van Mara.

Uit het verhaal maak ik op dat de moeder van Mara al snel weer samenwoonde en kennelijk de nieuwe liefde belangrijker vond dan haar dochter. Opvallend in dit verhaal zijn de locaties waar Mara terecht kwam. In verschillende opvanghuizen waar oudere, mishandelende vrouwen zaten. Vanzelfsprekend belangrijk dat er voor deze vrouwen opvang is, maar dit is toch geen juiste locatie voor een alleenstaande puber!

In dit verhaal komt erg duidelijk naar voren hoe belangrijk de rol van school is bij kinderen van deze leeftijd. Dit is een onderwerp dat meer aandacht verdient. Immers zien de leerkrachten de kinderen geregeld en kunnen als geen ander veranderingen in gedrag waarnemen. Zelf ben ik blij met de verplichte meldcode maar ook hier moet voortdurende aandacht voor zijn zodat leerkrachten ook daadwerkelijk melding gaan doen.'

EVERYTHING WILL BE
OKEY IN THE END
IF IT'S NOT OKEY
THEN IT'S NOT
THE END!

'Ik moest huilen toen ik het hoorde. Het was 19 december en ik zat bij de ouders van mijn toenmalige vriend en had Jeugdzorg aan de lijn. 'De enige plek waar je nu terecht kan, is een daklozenopvang.' Andere mogelijkheden waren er niet. Alle opvangcentra zaten vol en ik moest ergens zitten waar ze me in de gaten konden houden. Ik was minderjarig dus had niks te zeggen. Ik moest me melden.

Het was al donker toen ik er aankwam. Bij de ingang stond een kerstboom die me er nog maar eens aan herinnerde dat ik de meeste verschrikkelijke kerst ooit tegemoet ging. Er liep daar van alles: moeders met kinderen, oude mannen, ongere personen. 'Waar ben ik beland?' dacht ik alleen maar.

Ik moest mijn kamer delen met een buitenlandse vrouw die geen Nederlands sprak en die blijkbaar nogal een reputatie had daar, want toen ik binnenkwam lag ze seks te hebben met een man. Ik vond het echt te goor voor woorden en ben toen met een sigaret in de tuin gaan zitten.

Ik zat er zo doorheen op dat moment. Ik was ver weg van alles en iedereen en ik zat tussen allemaal onbekenden. Na middernacht werd het allemaal nog vreemder, omdat toen de begeleiding weg was en iedereen daar drugs ging gebruiken. Toen een paar mannen me een joint aanboden, nam ik die graag aan. Alles om de kou en de ellende te vergeten. Die nacht heb ik in de tuin geslapen, omdat ik me binnen te onveilig voelde. Er was wel camerabewaking, maar ik had niet het idee dat dat nou iets uithaalde. In de weken erna kon ik soms op de kamer van een andere vrouw slapen, die ik wel vertrouwde. Haar kindje was er om de week, dus zij had om de week een bed over.

Al op de tweede dag werd me door de huisdealer gevraagd om wiet en alcohol naar binnen te smokkelen. Daar kreeg ik dan een tientje voor. Soms

kreeg ik twintig euro als ik een envelop mee naar binnen wilden nemen. Wat daarin zat, weet ik niet. Omdat ik minderjarig was, werd ik niet gecontroleerd. Ik deed alles wat ze me vroegen. Het was daar horen, zien en zwijgen. Je kon maar beter je mond houden.

Een medebewoner maakte ondertussen constant seksueel getinte opmerkingen naar mij. Het werd soms zo erg dat hij tegen mijn kont aan sloeg. Ik had het al heel vaak tegen de begeleiding verteld, maar ze deden steeds niks. Pas toen een andere huisgenoot het zag en het aankartte, mocht ik naar een afdeling met alleen maar moeders met kinderen.

De enige die in die vijf weken dat ik daar zat, aan me vroeg hoe het nu echt met me ging, was mijn ambulante begeleider. Hij belde iedere dag, ook met kerst en oud en nieuw. Toen heb ik me het allereenzaamst gevoeld daar. Hij heeft er ook voor gezorgd dat ik op 20 januari 2015 eindelijk naar een andere, gewone jongerenopvang mocht. Ik was zo blij dat ik weg mocht van de daklozen en weer in de buurt van mijn vrienden was.

In de daklozenopvang heb ik geen nacht zonder angst geleefd, ik ben seksueel geïntimideerd en er werd misbruik van me gemaakt als drugssmokelaar. Ik maakte daar dingen mee die een jongere niet hoort te zien. Het was de grotemensenwereld. Ik zag daar alleen maar donkere wolken.

Ik ben vast niet de eerste en waarschijnlijk ook niet de laatste, maar ik vind dat je kwetsbare jongeren niet naar een daklozenopvang kunt sturen. Het zal best dat hulpverleners er ook niks aan konden doen, omdat er geen geld was en er overal groepen dichtgingen, maar er moet gewoon een veiligheidshuis komen voor jongeren die nergens heen kunnen. Ik hoop dat er nooit meer een jongere naar een daklozenopvang moet.' 💧

Margreet Visser

Coördinator/klinisch psycholoog van het Kinder- en Jeugdtraumacentrum in Haarlem

'Wat een afschuwelijk verhaal. Ik ben het helemaal met Mara eens. Dit doe je geen daklozen aan, maar zeker geen kinderen. Mara niet én moeders met kinderen niet. En dan een jong meisje daar onderbrengen met als argument dat ze in de gaten gehouden moest worden... zonder toezicht! Iedereen die zonder dak is, is kwetsbaar en heeft juist extra behoefte aan bescherming en veiligheid, omdat je dat zelf minder goed kan regelen. Daar zouden dus altijd vriendelijke, warme en sterke aanwezigen moeten zijn om toezicht te houden en de veiligheid te waarborgen.

Kinderen en jongeren die nog kwetsbaarder zijn dan Mara worden in dit soort voorzieningen opnieuw misbruikt. Het is bekend dat kinderen die al een keer getraumatiseerd zijn (misbruikt, mishandeld of verwaarloosd) een groter risico hebben dat ze opnieuw misbruikt worden. Ze hebben extra veiligheid en bescherming nodig.

Gelukkig heeft Mara heel duidelijk voor ogen gehad dat haar veiligheid het belangrijkste was. Ze heeft gedaan wat van haar verwacht werd en zich zo onzichtbaar mogelijk opgesteld. Daardoor heeft ze wel dingen gedaan die ze niet wilde en waar ze niet achter stond. Deze keus zouden jongeren nooit moeten hoeven maken. Zeker niet als gevolg van gebrekkige voorzieningen waar volwassenen beter voor zouden moeten zorgen.

Wat mij betreft moeten we terug naar de oude manier van werken waar ik ooit nog over gehoord heb van Francien Lamers, emeritus hoogleraar Kindermishandeling: 'En als een kind geen plek had met de Kerst, dan nam iemand van ons het kind mee naar huis'. Maar ja...eigenlijk moet er gewoon goede en veilige opvang zijn voor alle kinderen!

Mara, ik wens je voor in de toekomst veel prachtige feestdagen toe met veel vrienden! Heel knap en sterk hoe je door deze feestdagen heen bent gekomen. En wat super van de ambulante medewerker dat die iedere dag gebeld heeft.'

Saskia Szarafinski

Wethouder Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning in Middelburg

'In Nederland onderschrijven we het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Het is onbegrijpelijk dat een kind in een daklozenopvang terecht komt, omdat er niets anders voor handen is. Kinderen horen niet in de daklozenopvang, maar in een pleeggezin of anders een gezinsvervangend tehuis, als ze niet thuis kunnen wonen.

Artikel 20 schrijft daarover: 'Kinderen hebben recht op bijzondere bescherming als ze tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kunnen opgroeien.' In de praktijk betekent dit dat we als gemeente stevige afspraken moeten maken met zorgaanbieders bij de inkoop van jeugdhulp, zodat er altijd een plek is. We hebben begin 2015 een vergelijkbare situatie gehad, waarbij een vasthoudende hulpverlenster net zo lang gezocht heeft tot er een plek in de jongerenopvang was gevonden. Dat verliep niet vlekkeloos en dat was een belangrijk leermoment.

Overigens word ik erg verdrietig van het idee dat Mara niemand had om tijdelijk te verblijven tot er een plek in de gewone opvang gevonden was. Wat is er gedaan om het probleem te voorkomen? Zijn er afspraken gemaakt met familie en vrienden over de aanpak van het probleem en wat te doen als het toch fout gaat? Als ik als wethouder dit soort situaties tegenkom, roep ik alle organisaties bij elkaar om stevig te evalueren en nieuwe afspraken te maken zodat we leren van onze fouten.'

Gerianne Rozema

Manager Veilig Thuis Midden-Brabant

'Mara heeft natuurlijk helemaal gelijk. Kinderen en jonge vrouwen horen niet thuis in de daklozenopvang, waar zij zonder begeleiding blootgesteld worden aan dit soort risico's. De huidige decentralisatie van de zorg brengt met zich mee dat dit soort wantoestanden nog vaker zullen voorkomen. Er zitten nu meer kinderen in de maatschappelijke opvang dan ooit. Nederland, een rijk en westers land, heeft recent het verdrag van Istanbul (het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld) getekend. Mogen we dan van deze overheid verwachten dat in deze praktijk wordt ingegrepen?'

anouschka

18

'jarenlang
heb ik nooit
meer iemand
op school
durven te
vertrouwen'

MOTT'S

'Mensen vragen soms wel eens wat het ergste is dat ik heb meegemaakt, verwachtend dat er nu iets groots gaat komen. Als je dan vertelt dat het allerergste dat je hebt meegemaakt toch het feit is dat het je ouders, je zus, je vriend of je oom was die je sloeg, dan kunnen maar weinig mensen dat snappen. Fysieke pijn is redelijk oppervlakkig. Wat echt pijn doet, is die steek door je hart, dat is de mentale pijn. Niet het feit dat je wordt geslagen, maar het feit dat iemand die je liefhebt je pijn doet. Dat maakt dat je hersenen knappen en dat je elke keer weer de strijd verliest met jezelf.'

'Mijn knieën knikten bij elke stap die ik zette. Ik moest dit keer wel zeggen tegen meester Paul wat er aan de hand was. Ik moest wel. We hadden zo gym en mijn benen deden het gewoon niet. Ik kon niet meedoen. We stonden twee aan twee in de rij om naar de gymzaal te lopen en dat voelde al zwaar. Daarnaast deed mijn maag pijn en tintelde mijn hoofd. Dat tintelen voelde op een vreemde manier prettig. Alsof alles daardoor superscherp, maar in slowmotion op je afkwam.

Ik ben van de trap gevallen. Dat ga ik zeggen. Zeker weten. Meester Paul zag mij. Hij keek even naar mij en liep toen naar me toe. 'Anouschka, wat is er met jóu?' Zijn hand zachtjes op mijn schouder, zijn bezorgde blik, zijn vertrouwde stem en zijn gebukte houding, ik brak. 'Mama heeft me gis... gisteravond geslagen...'

Opeens ging het allemaal erg snel. Meester Paul had andere juffen en meesters gesproken en de directeur erbij gehaald. Daar zat ik dan als

achtjarige, die middag, om tafel met juffen waar ik zelfs nog nooit bij in de klas gezeten had. En de directeur. Ik vond ze allemaal wel aardig, maar alleen hij kon op ze bouwen, ik had er niks aan. En toen moest ik vertellen waar ik was geslagen. En waarom. En ik moest mijn blauwe plekken laten zien. Ongemak, wantrouwen en een licht opgelaten gevoel ging door me heen. Mama zou dit nooit goed vinden. Als ze het maar niet aan mama gingen vertellen.

De maanden erna kwam en ging het slaan, en soms vertelde ik het aan meester Paul. Ik wilde mijn verhaal kwijt. Even het gevoel hebben dat ik er wél toe deed. Op mijn verzoek deed hij niks. Ik was nog steeds bang dat hij zomaar mijn ouders zou bellen. Daarnaast wist ik niet eens wat voor hulpopties er waren, en dat ik überhaupt gepaste hulp kon krijgen.

Ik had maar al te graag opties gehoord van meester Paul. Dat hij dan zou zeggen: 'Als je A kiest, kun je dit zus en zo regelen en als je B kiest, dan heb je alleen hulp op school.' Dat zou ik enorm gewaardeerd hebben. Dat had ik zeker weten meer gewaardeerd dan de plotselinge brief van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling over een melding bij ons thuis. Net toen de vakantie begon. Meester Paul. Ik wist het gelijk. En ik heb het met zware klappen moeten bekopen. Dat ik hem ooit vertrouwd heb.

Jarenlang heb ik nooit meer iemand op school durven te vertrouwen. Achteraf denk ik nog steeds dat meester Paul erg dom heeft gehandeld,

zo vlak voor de vakantie, en dan ook nog eens zonder overleg. Ik denk niet dat je als volwassene in zo'n situatie in je eentje, of met een groep collega's zomaar mag besluiten 'eventjes' hulp in te schakelen voor een slachtoffer zonder dat met de persoon zelf te hebben overlegd. En ja, dat overleg kan zelfs met een vijfjarige. Ik heb hierdoor wel geleerd mezelf beter te redden. Ik weet precies wat ik wil, en ik kan steeds beter zeggen wat ik van iemand verwacht.

Ik zou graag zien dat er overal in het onderwijs cursussen komen over kindermishandeling en -misbruik zodat er handelingsbekwame docenten zijn.

Vertrouwen is misschien wel het allerbelangrijkste voor een kind: door een vraag, een klein gebaar, een schouderklopje, een hand, een lach of een knipoog kan je laten zien dat je hem of haar ziet en begrijpt. Dat heeft mij over de streep getrokken iets te zeggen over thuis. Het gaf mij het gevoel dat ik kon vertrouwen op meester Paul, voor mij het allerbelangrijkste om in eerste instantie mijn verhaal te kunnen doen.

Mensen in het onderwijs zouden echter ook moeten weten dat het kind vertrouwen heeft in de leraar en dat ze zich dus moeten houden aan de wederzijdse vertrouwensband. Het kind staat hier centraal, niet de ouders. Er moet dus heldere communicatie naar het kind toe zijn: overleg mét het kind op gepast niveau. Dit laatste geldt niet per se voor docenten maar zeker voor de hulpverleners.' 💧

Dolf van Veen

*Hoofd Nederlands Centrum
Onderwijs en Jeugdzorg*

‘Het is buitengewoon belangrijk dat leraren kindermishandeling opmerken, dat zij vermoedens bespreken met de leerling en dat zij alert en sensitief reageren op het moment dat kinderen zelf over mishandeling beginnen. Dit verhaal laat positieve dingen zien daar waar de leraar zich openstelt voor de leerling en betrokken en nabij is. Meester Paul onderneemt ook actie naar collega’s op school en naar Veilig Thuis (voorheen AMK)

Op zich is dit zeer te waarderen. Het verhaal van Anouschka toont echter dat hier veel fout kan gaan. Zo is er niet of nauwelijks gecommuniceerd met het kind over de te nemen acties vanuit de school, zijn hulpmogelijkheden niet besproken en was de timing van de melding bij Veilig Thuis een misser. De korte- en langetermijengevolgen voor Anouschka zijn ingrijpend: meer mishandeling en weg vertrouwen. Anouschka pleit terecht voor professionalisering en ‘handelingsbekwame’ leraren.

Ik moet vaststellen dat we de afgelopen decennia te weinig progressie maken. Meer deskundigheidsbevordering voor professionals in het onderwijs is op zich toe te juichen, net als het bestaan van de meldcode en nieuwe gedragslijnen. Maar moet het niet ook anders en beter? Moet het niet veel minder vrijblijvend, met aandacht voor dit vraagstuk al in de lerarenopleidingen waarbij het een regelmatig

terugkerend, verplicht onderdeel van teambesprekingen in het onderwijs vormt?

Hoeveel langer moeten we vaststellen dat de praktijk in het onderwijs niet optimaal is, dat de signaleringskracht beperkt is en dat de handelingsverlegenheid van leraren groot is? Scholing is echter niet alles! Samenspraak in het team, consistentie in gedragslijnen en het kunnen vertrouwen op deskundige en slagvaardige ondersteuning van hulpverlening van buiten de school (Veilig Thuis) zijn alle van belang.

Hoeveel langer moeten we vaststellen dat de praktijk in het onderwijs niet optimaal is, dat de signaleringskracht beperkt is en dat de handelingsverlegenheid van leraren groot is? Scholing is echter niet alles! Samenspraak in het team, consistentie in gedragslijnen en het kunnen vertrouwen op deskundige en slagvaardige ondersteuning van hulpverlening van buiten de school (Veilig Thuis) zijn alle van belang.

Handelingsbekwame leraren is één ding, de ondersteuning van scholen is al jaren onder de maat. Scholen moeten daarop kunnen rekenen om (escalatie van) mishandeling en misbruik van kinderen en andere gezinsleden zo snel mogelijk aan te kunnen pakken en te stoppen. Als deze ondersteuning van scholen verbetert, kunnen de leraar en het onderwijs ook beter hun rol pakken. De vertrouwensband van de leraar met de leerling is daarbij een groot goed.

Ik ben voor bespreking in het zorgteam van de school van waaruit de jeugdarts de eventuele melding verzorgt, niet de school! Waarom moeten deze en andere genoemde verbeteringen zo lang wachten op invoering? En tegen het onderwijs zeg ik: voorlopig elke eerste week van oktober aandacht voor dit onderwerp, opdat iedereen op school in de goede stand staat, het belang van zijn of haar rol onderkent en wil en kan bijdragen aan de preventie en aanpak van geweld en mishandeling.’

Michael Sijbom

Burgemeester gemeente Losser

‘Een vertrouwensband is misschien wel het waardevolste dat er is. Als je zelf met niemand durft te praten over wat er thuis met je gebeurt, behalve met die ene leraar of vriendin, dient diegene zich te realiseren in welke bijzondere positie hij of zij verkeert. Dat vraagt verantwoordelijk gedrag. Zeker bij professionals zoals een docent.

Natuurlijk kun je van een docent niet direct een passende oplossing verwachten. Wat je wel mag verwachten is dat de docent actie onderneemt. Of het nou Veilig Thuis (voorheen Advies en Meldpunt Kindermishandeling), het Centrum voor Jeugd of Gezin, de wijkagent, de vertrouwenspersoon op school of gewoon inlezen op internet is: er zijn voldoende mogelijkheden om, zonder direct die vertrouwensband te schaden, behulpzaam te zijn.

Als burgemeester zie ik dat er veel goed gaat in de communicatie tussen hulpverleners, echter er worden jammer genoeg nog te vaak fouten gemaakt. Bijvoorbeeld door niet, te laat of onvolledig kennisdelen. Angst om privacyregels te schenden of gewoon bang dat er mensen onnodig worden beschuldigd. Daarin ligt ook mijn bemoeienis: niet om zelf de hulpverlener uit te hangen, maar om organisaties beter te laten samenwerken. Zodat mensen zoals Meester Paul beter weten wat ze kunnen doen in deze situatie.’

Jordy Clemens

Wethouder Jeugd en Onderwijs in Heerlen

‘Kindermishandeling is een enorm probleem. Volgens sommige onderzoeken wordt er in elke schoolklas minstens één kind mishandeld. Andere onderzoeken spreken zelfs van nog meer. Wat we in ieder geval zeker weten is dat kindermishandeling voor slachtoffers vaak levenslang gevolgen heeft. Dat slachtoffers ongezonder zijn, het minder goed doen op school en - en dat is misschien wel de meest trieste conclusie - vaker dan gemiddeld zelf ook dader van kindermishandeling worden.

Dat mogen we niet accepteren. Het stoppen van kindermishandeling is echter makkelijker gezegd dan gedaan. Belangrijke vragen zijn bijvoorbeeld: hoe herken ik het? Wat kan ik doen? En wat zijn de consequenties als ik het meld? Allemaal begrijpelijke vragen waarmee de leraar in dit verhaal duidelijk ook worstelt. Daarom is het nou juist zo belangrijk dat we over het probleem in gesprek blijven. Dat we leraren, familieleden, sportcoaches, maar ook vriendjes en vriendinnetjes duidelijk maken dat je altijd iets kunt doen. Maar vooral ook wat dan de opties zijn en wat de consequenties daarvan zijn.

Veel mensen onderschatten hoe belangrijk het voor slachtoffers is om eindelijk eens over hun probleem te kunnen praten. In alle vertrouwen. Samen de opties langsgaan. Voor de leraar in het verhaal zou het een enorme steun zijn geweest als hij met een deskundige had kunnen overleggen, onder meer over de gevolgen van een melding.

Om alle betrokkenen te helpen, moeten we extra werk maken van voorlichting rondom kindermishandeling. Op scholen, bij sportclubs, scouting en ook bij zorgverleners. Zodat zij straks hebben wat nodig is om goed te kunnen reageren: besef van de ernst van kindermishandeling en een toolbox om het te kunnen herkennen en te kunnen overzien wat je ertegen kunt ondernemen. Want één ding is zeker: bij kindermishandeling kom je in actie. Altijd.’

'Jij gedraagt je naar behoren jongedame, als je ook maar iets laat doorschemeren, dan háng je. Echt waar en dat ga je vóélen.' Mama. Als ze gestrest of boos is, valt ze altijd in de herhaling. Ach. Moede-loos als de situatie is, verschuif ik de kunststof vaas met bloemen, die ik gister nog tegen mijn hoofd aan gesmeten kreeg, iets meer naar het midden van de tafel. De bloemen zijn slapjes geworden. Nu al. Terwijl ik ze er nog vanochtend in had gedaan.

Er gaat vandaag een hulpverlener, zo'n Nederlandse, komen. Meester Paul heeft dat zomaar achter mijn rug om geregeld. Ik wist van niks, en gister kreeg ik dus de volle laag door meester Pauls domme actie. Hij wilde vast 'helpen'. Nou, en bedankt! Reken maar dat ik absoluut niks ga zeggen nu! In India is het trouwens heel normaal dat iedereen wel eens een tik krijgt van zijn ouders. Dat verdien je, omdat je respectloos bent geweest tegen je ouders. Of omdat je ongehoorzaam bent geweest. En dat ben ik ook geweest. Dus eigenlijk was het wel terecht dat mama me sloeg. Maar ja, wat zal die Nederlandse hulpverleenster daar nou van begrijpen..?! Ze weten hier niet eens dat het als zeer brutaal en oneerbiedig wordt beschouwd als je in onze cultuur als jongere een ouder iemand recht in de ogen kijkt wanneer diegene je berispt! In Nederland is het juist andersom; je móét de volwassene in de ogen kijken als die je op je kop geeft. Echt heel vreemd, ik heb dat nooit gesnapt.

De hulpverleenster was een blonde vrouw, kort haar, blauwe ogen, Limburgs accent, heel erg lang, niet getrouwd, geen kinderen, wel een hond thuis. Kun je je dat voorstellen? Die kwam ons, een traditioneel Indiaas gezin, even vertellen 'hoe het nou eigenlijk zat met slaan en zo'. Tja... Zelfs ik had toen niet meer de behoefte om te praten. Haar hele verschijning, dat gaf mij totaal geen vertrouwen, begrip of eigenwaarde.

Ik had ook geen zin om met haar apart te praten, sowieso niet omdat het bij mij thuis was, en omdat ik bezig was haar zo snel mogelijk de deur uit te werken. Ik hield het zo kort mogelijk. Zei dat het mijn eigen fout was en dat hulp niet nodig was. Niet eens doordat mijn ouders erbij waren, maar alleen al door de hele sfeer en haar vertoning. Niks deed ze goed. Helemaal niks. Ze had beter kunnen liegen en zeggen dat ze zelf vijf kinderen had, ze daarom heel erg goed begreep met welke frustratie mijn ouders zaten en dat ze heel erg graag wilde helpen op een gepaste manier. Nee, zij had alleen een hond, een dier dat in India als scheldwoord wordt gebruikt voor slechte zielen en net iets meer waarde heeft dan een rioolrat. Tja... Mijn ouders moesten en konden niks met haar. Ze praatten het goed en zeiden dat ze het voortaan niet meer zouden doen. Begrijpelijk. Heel erg begrijpelijk.

Mijn conclusie: hulpverleners kunnen niks doen, ouders hebben de macht en je moet niemand vertrouwen. En toch had dit mijn ouders wakker geschud. Ze wisten nu dat ze ergens in een documentje geregistreerd waren en dat een volgende melding catastrofaal zou zijn voor hun. Misschien waren ze bang dat hun reputatie eraan zou gaan, hun kind uit huis geplaatst zou worden, ze de wet tegen zich zouden hebben, wie zal het zeggen. Ik wist niet wat er in hun hoofden omging maar kon het wel raden. De jaren erna hebben ze me dus ook niet meer zo vaak geslagen.

Het gevolg van deze gebeurtenis is dat ik zeer sceptisch ben geworden tegenover hulp. Ik heb me toen juist tégen de helpende buitenwereld gekeerd omdat ik de eerste indruk belachelijk vond. Doordat ik hulp uitsloot, had ik vaak het gevoel dat ik er alleen voor stond. Het duurde ook langer voordat ik mensen eenmaal vertrouwde in relaties, want ik wist gewoon niet wie ik kon vertrouwen. Intussen besef ik heel goed hoe belangrijk vertrouwen is, vooral voor een kind. Ik weet nu ook wat wantrouwen voor onrust geeft in het latere leven. Daar wil ik anderen ook voor behoeden in hun latere leven. Ieder kind verdient een (sociaal) veilige basis als fundament om evenwichtig op te kunnen groeien.

Mijn advies aan alle professionele én non-professionele hulpverleners is om te praten mét het kind als het gaat om zijn recht op hulp, en niet alleen óver het kind. Bespreek of een thuisgesprek wel zo verstandig is, of school niet een betere plek is, kijk of de hulpverlenende persoon in kwestie wel een geschikt persoon is voor een bepaald gezin. Kortom: kijk naar leeftijd, ervaring, achtergrond en kennis. Als er bij mij alleen al een hulpverleenster mét kinderen was langsgesproken, was het gesprek al anders verlopen. Geen groentjes op het slagveld, alleen bekwame zielen aub. 💧

Hugo de Jonge

Wethouder Onderwijs, Jeugd en Gezin in Rotterdam

'Anouschka is een meisje dat door haar ouders mishandeld wordt. De school stuurt hulp, maar er is een *mismatch* tussen de hulp en de ouders. De boodschap van Anouschka komt niet over en ze wordt niet direct geholpen. De situatie die Anouschka omschrijft, leert ons dat er voor kindermishandeling geen generieke oplossing is. Maatwerk is hier het enige antwoord, zeker als er culturele verschillen zijn. Bij Anouschka speelt vooral de gebrekkige aansluiting tussen hulpverlening en de betrokkenen een rol. Daarnaast heeft de leerkracht Anouschka niet op de hoogte gesteld of eerst met de ouders gesproken, zoals de meldcode wel omschrijft.'

Ik wil professionals meegeven dat zij zo transparant mogelijk handelen - mits de veiligheid niet in het geding is - en de meldcode volgen. In Rotterdam werken we al jaren volgens een meldcode. Ook is er een servicepunt waar aandachtfunctionarissen worden geschoold en trainingen krijgen. Als je ondersteuning of advies wil bij een gesprek met ouders, dan is Veilig Thuis te benaderen.

De meldcode is een relevante methode die werkt zolang deze goed wordt uitgevoerd. Ook vraagt de hulpverlening van professionals een flinke dosis inlevingsvermogen; je hebt vaak met verschillende culturen en uiteenlopende typen mensen te maken. Pas de juiste gesprekstechnieken toe. Sla het gesprek met de ouders - in deze situatie door de leerkracht - niet over! Al is Anouschka in deze situatie niet direct geholpen, toch levert melden altijd meer op dan niet melden!'

Michael Sijbom

Burgemeester gemeente Losser

'Je zult het maar zijn: hulpverlener die met beide benen in de ellende van de samenleving staat. Niet de best betaalde baan, maar wel een baan waarin je vaak te maken hebt met spanning en emoties. Ook met kinderen die verwaarloosd worden, omdat ouders het opvoeden op dat moment - vaak door omstandigheden - niet aankunnen.

Je krijgt te maken met gezinssituaties waar je jezelf als verantwoorde ouder niets bij voor kunt stellen. En dan ook nog in situaties waar culturele verschillen ook nog meespelen. Toch zit in het inleven in de culturele achtergronden de sleutel tot de oplossing. Bepaald gedrag begrijpen betekent overigens zeker niet dat bepaald gedrag vergoelijkt mag worden. Leven in Nederland betekent ook leven volgens de daar geldende wetten en regels.

Mijn advies aan hulpverleningsorganisaties is aandacht te besteden aan die culturele achtergronden. Juist vanuit het belang van het kind, en niet als excuus voor gedrag van ouders. Al zal geen ouder ter wereld, op uitzonderingen na, niet het beste voor zijn kinderen willen. Ouders sterken in de opvoeding is daarom een belangrijke taak van onderwijs en hulpverlening.

Tot slot: er zijn ook grote verschillen tussen Nederlanders. Iemand op het platteland is onvergelijkbaar met autochtone inwoners van een oude wijk. Dus ook daar geldt: bereid je goed voor, lees en leef je in in de belevingswereld en sluit aan als je bij een gezin op huisbezoek gaat. Gelukkig zie ik in hulpverleningsland ook steeds meer diversiteit, dus de kennis is vaak ook bij collega's aanwezig.'

Lenneke Alink

Hoogleraar Forensische gezinspedagogiek, Universiteit Leiden, bijzonder hoogleraar Voorkomen, gevolgen en aanpak kindermishandeling, Vrije Universiteit

'Niet óver het kind maar mét het kind en aansluiting vinden met het gezin: eigenlijk geeft Anouschka al heel goed weer wat er uit haar verhaal geleerd kan worden. Een belangrijke les die daarmee te maken heeft, gaat over culturele aspecten in de relatie tussen hulpverlener en gezin. Ideeën over opvoeding verschillen tussen culturen.

Dat wil niet zeggen dat de grenzen van toelaatbare opvoedingspraktijken opgerekt moeten worden, maar wel dat de hulpverlener kennis moet hebben over de culturele achtergrond van het gezin. Weten wat gebruikelijk is in de omgang met anderen en in de opvoeding in het bijzonder en weten hoe het gesprek met kind en ouders moet worden gevoerd zijn belangrijke stappen in het hulpverleningsproces. Maar dan ben je er nog niet. Ook de vorm van hulpverlening moet waar nodig afgestemd worden op de culturele achtergrond van het gezin om zo een basis te creëren van vertrouwen en wederzijds respect.'

13. anouschka - heel. erg. veel.

'Eindelijk. Eindelijk was het dan zover. Vraag me niet hóé, maar ik had mijn ouders en mezelf overtuigd dat we misschien maar hulp moesten gaan zoeken. We waren vele ruzies verder en de band tussen mij en mijn moeder leek steeds meer kapot te gaan door elk woord dat we tegen elkaar zeiden.

Mijn allerbeste vriendinnetje en haar moeder trokken me toen ik zestien was over de streep om tóch hulp te gaan zoeken, en na ontzettend veel moeite had ik mijn ouders kunnen overhalen. Trots dat ik was, en super volwassen als ik me voelde, dacht ik dat de dingen nu voorgoed zouden veranderen.

Na al onze moed bij elkaar te hebben geraapt gingen ik en mijn moeder naar Bureau Jeugdzorg. Ik zei niet veel, want mijn moeder praatte de hele tijd, maar de hulpverleenster had wel door wat er aan de hand was. Ik en mijn moeder hadden therapie nodig. We moesten met gesprekken dichterbij elkaar komen en elkaars taal leren spreken en begrijpen. We moesten weer leren met elkaar om te gaan.

Een week later kregen we het verslag van de intake dat we moesten ondertekenen en terugsturen. Twee weken later kwam er een correctie en een nette proefversie. Toen was het kerstvakantie, dus moesten wij wachten. Mijn moeder had er al geen vertrouwen meer in na de eerste week, en mijn vader wist al niet meer hoe de instantie heette.

Het nieuwe jaar gaf me weer hoop. Een maand later kwam de dossierversie. Ook die moesten we eerst ondertekenen en terugsturen. Drie weken later kregen we daar een bevestiging van. Uiteindelijk hebben we 140 dagen moeten wachten. De uitkomst was dat ik door zou worden verwezen naar een psycholoog. Dat had ik zelf ook wel kunnen bedenken. Vijf en een halve maand na de allereerste intake kreeg ik vier waardeloze gesprekken (meer werd niet vergoed door de verzekering) waar ik tien kilometer voor moest fietsen, met een psychologe die niet verder kon met mij omdat mijn ouders onder geen beding wilden komen.

IJskoud ben ik erdoor geworden. Doordat ik al geen hoop meer had voor de gesprekken heb ik het de psycholoog maar extra moeilijk gemaakt en heb haar dwarsgezeten. Ik negeerde haar advies en als ze dan weer aan mij vroeg wat ik wilde, dacht ik: 'Word jij niet betaald om op te lossen waar ik mee zit als ik het niet meer weet?!'

Praktische oplossingen voor problemen zoals een verbeterd eetschema of eetpatroon, had ze niet voor me. Noch kon ze me doorverwijzen. En dat terwijl ik houvast nodig had. Ik had iemand nodig die mij bij mijn schouders vastpakte en zei: 'Anouschka, je bent een geweldig persoon, dat je zo'n hoog niveau op school doet terwijl je zo'n rotte

thuisituatie hebt. Dat vind ik heel knap. Jij hebt een goed voedingsschema nodig en een cursus omgaan met stress en ik ga dat nú voor je regelen!'

Jammer dat het toen toch niet zo is gegaan. Ik ben hierdoor erg sceptisch geworden over hulp en begeleiding. Ik spot vaak met psychologen en heb een zeer negatief beeld over ze. Ik voelde me op de een of andere manier bedrogen doordat mijn verwachtingen zo hoog waren en de uitkomsten onder het kelderniveau. Het allerergst vind ik eigenlijk nog wel dat mijn ouders een nóg slechter beeld hebben gekregen van hulpverlening, terwijl ik ze juist zoveel mogelijk heb willen voorhouden dat hulp zoeken goed is. Als die psychologe wél mijn schouders had vastgepakt en mij had verteld wat ik nodig had, dan had ik problemen veel beter kunnen tackelen. Het zou me bijvoorbeeld enorm hebben geholpen met het overleven in mijn eigen huis.

Eerlijk gezegd maakt het me ontzettend furieus en erg opstandig als ik dit verhaal schrijf. Niet naar mijn ouders toe, maar naar de zogenaamde hulp die ik heb gekregen. Weet je hoeveel pijn het doet als de volle hoop van een kind langzaam in stukken wordt gereten? En heb je enig idee hoeveel persoonlijke problemen en tweestrijd dit hulptraject me heeft bezorgd naast al mijn andere problemen? Heel. Erg. Veel. Ik heb als kind dingen gezien en meegemaakt die ik niet mocht zien en meemaken, en puur door de onbekwaamheid en onwetendheid van hulpverleners ben ik de dingen erger gaan ervaren dan ze al waren.

Snelle, heldere documentatie en communicatie tussen het gezin en de hulpverleners (onderling) zouden de lange wachttijden kunnen inkorten. Ook moet er laagdrempelig worden gesproken met jongeren, dus niet te veel in psychologische beleidstaal. Een andere zorglocatie zou kinderen op hun gemak kunnen stellen. Zet kinderen niet in een kaal hok van drie bij vier, maar in een publieke of mensvriendelijke ruimte. Luister ten slotte goed naar wat een kind zelf wilt. En als die aangeeft het niet te weten, kom dan zelf met opties. Daarvoor zitten we als kinderen bij een professional, omdat we zelf niet verder kunnen.'

Saskia Szarafinski

Wethouder Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning in Middelburg

'Een hartverscheurend verhaal, en terechte boosheid van de schrijfster. Ze geeft heel helder aan wat er anders zou moeten. Snellere actie, communicatie met het gezin en tussen hulpverleners onderling. Een familienetwerkberaad brengt het gezin samen met mensen eromheen zoals familie, maar ook burens, een leerkracht, misschien een huisarts en hulpverleners bij elkaar.

Binnen onze toegang op Walcheren hebben we daarom een speciaal team van gespreksleiders opgeleid. Zij zijn getraind om familienetwerkberaden te organiseren en te begeleiden. Ze doorzien de dynamiek die ontstaat als je mensen bij elkaar zet, met verschillende belangen. En ze zorgen voor afspraken, waar iedereen zich aan moet houden, binnen een bepaalde tijd.

Waar we op dit moment nog geen oplossing voor hebben, is de kritiek op de wijze van hulpverleners in dit verhaal. Hoe zorg je ervoor dat professionals goede hulp verlenen? Daarom doen we mee aan een pilot Meervoudig verantwoord. Om te leren hoe we kwaliteit kunnen meten; van de professionals, van onze toegang, van alle zorgaanbieders. We werken eraan om dan ook de verhalen van jongeren te horen, van gezinnen die hulp hebben gekregen. Dat is nog niet zo makkelijk, om de mensen zelf aan tafel te krijgen. Deze verhalen van jongeren zijn heel bijzonder. Om zich uit te spreken over hun verhaal, daar is veel moed voor nodig!

Pieter Smit

Burgemeester van Oldambt

'Fantastisch om te lezen dat de hoofdpersoon in deze casus zelf het initiatief heeft genomen om hulp te zoeken. Helemaal goed dat zij ook haar moeder heeft kunnen overtuigen dat ze samen hulp nodig hadden. Erkennen van het probleem is immers de eerste weg naar een oplossing. In de vele gesprekken die ik heb mogen voeren in mijn rol als ambassadeur tegen huiselijk geweld heb ik wel gemerkt dat hulp zoeken voor kinderen geen sinecure is. Veelal speelt de kindertelefoon hier al een belangrijke rol in. Help en stimuleer een kind om hulp te zoeken.

De intake wordt kennelijk al snel geregeld. Maar daarna beginnen de molens tergend langzaam te lopen. Kennelijk is er veel aandacht voor het verslag van een gesprek maar minder voor de betrokken personen. Dat lijkt mij een belangrijk punt van aandacht. Bijna een half jaar wachten op (adequate) zorg is niet te verantwoorden! En kennelijk was voor de hoofdpersoon helemaal geen ingewikkeld proces nodig, maar vooral erkenning. Wat zegt dit over de geboden zorg?

Ook de opmerking over de locatie speelt een belangrijke rol. Kennelijk is er in deze casus slechts gesproken in een typische spreekkamer en niet in een meer kindvriendelijke omgeving. Het lijken triviale zaken, maar voor kinderen, zeker als ze zelf zoveel hebben gedaan om hulp te zoeken, is de omgeving van wezenlijk belang. De slotzin spreekt boekdelen. Luister goed naar een kind. En bied hulp, daar komen ze immers voor!

Annemarie Penn-te Strake & Mieke Damsma

Burgemeester van Maastricht & Wethouder Cultuur, Onderwijs, Jeugdzorg en Gezondheid

'Duidelijk is dat het verwachtingspatroon van Anouschka ten opzichte van de hulpverlening heel erg hoog was. Het lijkt erop dat zij dacht dat hierdoor al haar problemen 'als sneeuw voor de zon zouden verdwijnen'. In de praktijk gaat dit natuurlijk niet zo. En het is dan ook haast onmogelijk om je dan niet bedrogen te voelen: 'Ik voelde me op de een of andere manier bedrogen doordat mijn verwachtingen zo hoog waren en de uitkomsten onder het kelderniveau.'

Daarnaast is het natuurlijk ook mogelijk dat de professional onvoldoende geschikt was voor deze specifieke casus. Dit kan altijd voorkomen en kan slechts worden tegengegaan wanneer een team van professionals zich buigt over de casus en gezamenlijk inschat welke interventie(s) in deze casus noodzakelijk zijn. In ieder geval moet in dit geval de hulp gericht zijn op het hele gezin in de vorm van bijvoorbeeld gezinstherapie.

Anouschka zou ook veel ergernis zijn bespaard als de hulp veel sneller op gang was gekomen. Nu hoeft niemand meer 140 dagen te wachten voordat er hulp wordt geboden. Er zijn protocollen vastgesteld waarin wachttijden en doorlooptijden van een casus aan een maximum zijn gebonden. Wat dat betreft zou een casus als van Anouschka op dit moment niet meer mogen voorkomen.'

caitlin

18

'ik wil
niet zoals
mijn vader
worden'

'De ellende is begonnen toen ik geboren ben. Ik was niet gewenst en ik kwam ook nog eens twee maanden te vroeg. In de couveuse werd al duidelijk dat ik een zwak hart had. De spierziekte die ik er later bij kreeg, vonden mijn ouders geen reden om wat voorzichtiger met me om te gaan.

Ik heb twee perfecte broers, van drie en vijf jaar ouder. Zij zijn heel rustig. Bij mij werd na vier jaar duidelijk dat ik niet zo rustig was dus gingen ze maar slaan. Tussen mijn vierde en mijn twaalfde is mijn rug nooit normaal gekleurd geweest.

Mijn ouders waren vaak onder invloed als ze het deden. Ze waren coke en heroïne verslaafd en zaten vaak aan de alcohol. Als ik aan ze vroeg waarom ze mij wel sloegen en mijn broers niet, werden ze boos. Ik kan het ook wel ergens begrijpen, ik was ook wel druk. Een andere reden was dat ik niet terug sloeg. Mijn jongste broer is één keer geslagen door mijn vader en toen heeft mijn broer hem zo hard terug geslagen dat zijn hand brak. Dat was de laatste keer dat mijn vader hem sloeg.

Ik werd iedere dag geslagen. Omdat ik te laat was, of te vroeg. Ik had altijd wel iets fout gedaan. Ook mijn broers begrepen niet wat we moesten doen om ze tevreden te stellen. We besloten toen om dan maar niet meer weg te gaan en thuis te blijven, maar dat was ook geen oplossing. Op een gegeven moment is bij mij een knop omgegaan en kon ik alleen maar lachen als mijn vader me sloeg: kom maar, sla maar zo hard als je kunt. Ik was ook niet bang: harder slaan dan je hardste slaan kan je toch niet, dacht ik dan.

Op een dag was papa een soort van psychotisch geworden en was hij helemaal los aan het gaan. Meestal stopte hij wel na drie, vier keer slaan, maar nu ging hij gewoon door. Mijn oudste broer haalde de buurman erbij en toen we boven kwamen, was mama weer eens raar aan het doen en had papa zich opgehangen in het trapgat, naar zolder. Aan de ene kant dacht ik toen: laat hem lekker hangen, dan is het afgelopen. Maar aan de andere kant had ik ook zoiets van: het is toch je vader. Het bleek niet levensbedreigend te zijn en hij werd meegenomen naar het bureau. Ik was blij, dacht dat er nu eindelijk iets zou gaan gebeuren. Ik werd ook verhoord, maar omdat ik pas elf was, moest mijn moeder mee. Ik keek wel uit om mijn mond open te doen.

Ik zat ook niet echt op een lekkere school. Toen ik in de eerste kwam, zat mijn jongste broer in zijn eindexamenjaar en die had toen best wel een reputatie. Als er drugs nodig was, moest je bij mijn broer zijn. Dat lag bij ons thuis gewoon allemaal op tafel. Voor de leraren was ik dus het zusje van. Het eerste wat ik te horen kreeg was: 'Ga jij maar achterin zitten'. En ik wilde juist voorin zitten, ik wilde gewoon mijn best doen, maar ik kreeg de kans niet. Nu heb ik die kans zelf gepakt: ik doe nu 5 havo en het leren blijkt me best wel makkelijk af te gaan. Ik kan me alleen nog steeds niet zo goed concentreren.

Ik leerde van me af te slaan. Ik moest wel. Op een gegeven moment was de hele klas tegen mij, door allemaal verhalen die de ronde deden over mij. De tweelingbroer van mijn vriend was aan kanker overleden dus tegen mij moest je niet over kanker beginnen. Toen een jongen dat wel deed, knapte er iets en sloeg ik zijn hoofd zo hard tegen de muur aan dat hij twee en een halve week in het ziekenhuis heeft moeten liggen. Van dat incident ben ik heel erg geschrokken: ik wilde niet zoals mijn vader worden. Die jongen heeft later zijn excuses aangeboden dat hij dat niet had moeten zeggen. Het is nu één van mijn beste vrienden.

Nog steeds ben ik snel boos en word ik gauw agressief. In al die instellingen waar ik de laatste vier jaar heb gezeten heb ik al heel vaak gevochten. Ik heb op zo'n moment geen controle meer. Ik heb hier al heel veel therapie voor gehad, maar ik heb niet het gevoel dat het iets uithaalt. Ik voel me nog steeds niet veilig en heb overal het idee dat ik op mijn hoede moet zijn.

Op mijn veertiende kreeg ik het besef dat ik er klaar mee was. Ik wist totaal niet meer wat ik moest doen, het liep helemaal uit de hand. Mijn jongste broer had op school al verschillende keren aangegeven dat het thuis niet goed ging, er waren al heel veel meldingen van kindermishandeling gedaan door burens en de school, er was al een paar keer politie binnen geweest bij ons, maar er gebeurde helemaal niks. Ik ben toen weggelopen, maar dat werkte ook niet. Ik werd iedere keer weer teruggebracht. Pas een jaar later waarin ik nog twee keer ben weggelopen, werd ik op een dagbehandeling geplaatst.

Soms zijn de negatieve dingen zoveel groter dan de positieve. Af en toe heb ik momenten dat ik denk: laat het ook allemaal maar zitten. Misschien is het wel beter als het afgelopen is. Of ik vermoord mezelf of mijn ouders vermoorden mij.' 💧

Annemarie Penn-te Strake & Mieke Damsma

Burgemeester van Maastricht & Wethouder Cultuur, Onderwijs, Jeugdzorg en Gezondheid

'Het verhaal van Caitlin is een zeer triest verhaal. Zij verhaalt al van kindermishandeling sinds haar vierde jaar. Het trieste is dat zij aangeeft daar wel begrip voor op te kunnen brengen omdat zij 'ook wel druk was'. In onze opinie zou dit verhaal met de huidige manier van werken niet meer mogelijk mogen zijn. Wij werken sinds 1 januari 2015 met de Veilig Thuis organisatie. Deze organisatie is ontstaan uit het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Steunpunt Huiselijk Geweld.

In deze Veilig Thuis organisatie staat systeemgericht werken voorop. Systeemgericht wil zeggen dat de interventie gericht is op het gehele gezinssysteem. Dus zowel op de ouders als op de kinderen. Daarbij wordt er nu multidisciplinair gewerkt. Dat wil zeggen dat bij een dergelijke casus zowel politie en justitie als de zorg of hulpverleningsinstellingen direct met elkaar in verbinding worden gebracht.

Het kantelpunt in de casus van Caitlin zou naar onze mening zijn: het moment dat de buurman erbij werd gehaald en dat de vader werd meegenomen naar het politiebureau. In de huidige situatie zal deze casus besproken worden aan de externe Triage Tafel met Veilig Thuis, het Veiligheidshuis, politie, justitie en het lokaal Jeugdteam. Hierna zou in gezamenlijkheid worden besloten welke aanpak zinvol is en welke interventies door welke organisatie(s) ingezet moeten worden. Vervolgens zou een organisatie worden aangewezen het casemanagement op zich te nemen. Dat betekent dat deze organisatie de coördinatie van de casus op zich zou nemen en verantwoordelijk is voor de voortgang.

Wanneer de interventie vroegtijdig en adequaat zou zijn opgepakt, zou de geschiedenis van Caitlin er anders hebben kunnen uitzien. De kindermishandeling zou eerder zijn gestopt en de overdracht van geweld of mishandeling had niet hoeven optreden. Ook haar gang vanaf haar veertiende jaar naar 'al die instellingen' was wellicht niet nodig geweest. Caitlin had veel eerder de ervaring gehad dat geweld of mishandeling bij woede of frustratie niet een 'normale' handeling is. Daarnaast zou ze ook eerder gezien hebben dat haar ouders geholpen werden met hun verslaving.'

Saskia Szarafinski

Wethouder Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning in Middelburg

'Ik werd iedere dag geslagen'. Wie wordt niet keihard geraakt door het verhaal van Caitlin? En hoe is het dan toch mogelijk dat heel veel meldingen van kindermishandeling niet leiden tot actie? Ik lees onmacht in het verhaal, niet weten wat te doen, veel meldingen en niemand die concreet de situatie kan veranderen.

Als wethouder Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) was ik voor 1 januari door verschillende onderzoeken en publicaties al bekend met dit ernstige probleem. Op Walcheren hebben we radicaal gekozen voor familienetwerkberaden en gebiedsteams. We sluiten hiermee aan bij de methode van Olmsted County. Hiermee hoeven hulpverleners niet in hun eentje ingrijpende keuzes te maken, maar kunnen ze sluitende afspraken maken met familie, het netwerk en andere professionals. Daarbij kunnen ze alle facetten van het leven van gezinnen meenemen, dus ook inkomen, schulden, verslavingsproblemen, wonen en onderwijs.

Daarnaast hebben we in Zeeland de Leertuin Privacy en Gegevensdelen opgezet, waarbinnen we met alle organisaties afspraken maken over het delen van informatie. Want de vraag doet zich regelmatig voor wat zwaarder weegt: privacy of de veiligheid van kinderen. Wij staan op het standpunt dat werkers verantwoording moeten kunnen afleggen over iedere keuze, of dat nou het wel of niet delen van gegevens is.

We worden daarbij niet geholpen door de huidige wet- en regelgeving. Verschillende beroepsgroepen blijven op het standpunt staan dat ze geen gegevens mogen delen, waardoor er een impasse ontstaat en kinderen uiteindelijk niet geholpen worden. Hulpverleners hebben heldere afspraken en wetgeving nodig, zodat goede hulpverleners niet gehinderd worden om hun werk te doen, en slechte hulpverleners zich niet kunnen verschuilen. En dat betekent dat als wij als gemeente werkelijk verschil willen maken, in Den Haag wetten moeten worden aangepast en gemeenten hun eigen verantwoordelijkheid moeten nemen.'

Margreet Visser

Coördinator/klinisch psycholoog van het Kinder- en Jeugdtraumacentrum in Haarlem

'Als ik dit lees, krijg ik buikpijn en voel ik plaatsvervangende schaamte voor al die volwassenen die niets hebben gedaan. Iedereen had meer moeten doen: het ziekenhuis waar Caitlin geboren is, de buurman, de leerkrachten op school, de politie, de arts die werd ingeschakeld toen vader zich ophing, het Advies en Meldpunt Kindermishandeling... en alle mensen die iets gezien, gehoord en gemerkt hebben. Logisch dat je af en toe razend bent, Caitlin!

In het verhaal van Caitlin komen heel veel signalen voorbij waarvan bekend is dat ze een hoog risico zijn voor kindermishandeling: de geboorte van een couveusekindje, een ziek kindje, een druk kind, drugs- en alcoholgebruik van de ouders, blauwe plekken bij Caitlin, vader psychotisch en een zelfmoordpoging, een kind met concentratieproblemen, een broer die slecht bekend stond op school, een kind dat wegloopt... en ik denk dat Caitlin niet eens alles heeft kunnen noemen.

Er had meteen al ouderbegeleiding en thuisbegeleiding ingezet moeten worden bij een te vroeg geboren kind. Minimaal om met ouders mee te denken of ze het aankonden met Caitlin. Er had veel sneller ingegrepen moeten worden bij signalen als drugs, alcohol, psychose, blauwe plekken. Ze hadden voor Caitlin en haar broers moeten zorgen, met hen moeten praten, haar uit huis halen, haar ouders aanspreken, Caitlin en haar broers beschermen. En waarom is er geen studioverhoor gedaan met Caitlin in plaats van een verhoor met moeder erbij?

Caitlin schrijft dat ze al veel therapie heeft gehad. Ik hoop vooral dat ze trauma-gerichte therapie heeft gehad, waarbij al het geweld en alle verwaarlozing aan bod zijn geweest. Bij het Kinder- en

Jeugdtraumacentrum in Haarlem zouden we vooral uitleggen dat het heel normaal is dat ze zo reageert. Dat de omgeving, haar ouders, de school niet normaal hebben gedaan en haar verschrikkelijk hebben behandeld, en dat ze natuurlijk razend is en niemand vertrouwt en bang is. Als de therapie zich richt op het verwerken van alles wat ze heeft meegemaakt, kan ze zich veiliger gaan voelen en minder boos. Dan kan ze gaan genieten van haar vrienden, zich beter concentreren op school en een mooie toekomst opbouwen.

De meeste professionals werken met een warm hart voor kinderen, en toch gaat er zoveel fout. Volgens mij heeft dat met de bestaande, versnipperde structuren te maken. Multidisciplinaire centra Kindermishandeling, zoals onlangs geopend in Hoofddorp, zouden landelijk dekkend aanwezig moeten zijn. Er komen ernstige zorgen binnen en binnen een week wordt het hele gezin gezien en gesproken en alle informatie wordt gedeeld met hulpverlening, Veilig Thuis, politie en justitie, de forensisch en/of kinderarts. En natuurlijk ben je heel snel razend, als je zo bang bent, je nooit veilig hebt gevoeld en er zoveel geweld is gebruikt naar je.

Het leven kan ook echt mooi zijn! Dat zou ik heel graag tegen Caitlin willen zeggen. En tegelijkertijd denk ik dat Caitlin wel weet hoe mooi het leven ook kan zijn, als ze vertelt over die jongen die ze zo hard geslagen heeft en die haar zijn excuus heeft aangeboden en nu een van haar beste vrienden is. Wat me het meest raakt, is de veerkracht van kinderen als Caitlin. Ik lees dat ze beste vrienden heeft, dat ze kiest voor zichzelf en aan het leren is. Niet jezelf vermoorden of laten vermoorden, maar los van je ouders een mooi leven opbouwen!

15. caitlin - hien is jullie dochter

'Er zijn zoveel dingen fout gegaan in mijn hulptraject. Het duurde jaren en vele meldingen van kindermishandeling voordat ik eindelijk gehoord ben en ik uit huis geplaatst werd. Er zijn tot drie keer toe politieagenten in ons huis geweest. Eén daarvan heeft zelfs gezien hoe ik door mijn vader van de trap gegooid ben. Het enige dat hij zei was dat ik maar beter naar mijn ouders moest luisteren.

Toen ik eindelijk geholpen werd, heb ik in de crisiscentra en opvanghuizen waar ik terecht kwam, de juiste mensen ontslagen zien worden. Mijn mentor bijvoorbeeld, die kende ik al jaren. Weg was ze opeens. Hoe moet ik op deze manier nou mensen leren vertrouwen? Ik heb mijn verhaal al tientallen keren verteld, maar ik voel me nog steeds niet gehoord.

De mensen die ik kon vertrouwen, kan ik op één hand tellen. Mijn docent handvaardigheid bijvoorbeeld. Zij was echt een schatje, zij heeft mijn leven gered. Mijn broer zat eerder bij haar in de klas en omdat hij thuis heel netjes moest zijn, kwam alles er op school uit. Hij was echt geen lieverdje daar. Blijkbaar kon hij bij haar zijn verhaal kwijt en toen is hij in tranen uitgebarsten. Alles kwam eruit. Hij heeft haar laten beloven niks te zeggen, omdat je dingen daar alleen maar erger mee maakt. Er waren ten slotte al een paar keer agenten binnen geweest en die hadden ook niks gedaan.

In de tweede kwam ik bij haar in de klas en toen vroeg ze me of ik na de les even wilde blijven. Ik dacht alleen maar: wat heb ik nou weer fout gedaan? Maar ze vertelde dat ze alles wist van mijn broer. Het werd een vertrouwensmaatje: als er thuis iets aan de hand was of op school, dan kwam ik naar haar toe. Op een dag zei ze dat ze het niet langer kon, dat ik niet kon verwachten dat zij gewoon doorleefde in de wetenschap dat ik straks weer naar huis moest en ik dan weer in elkaar geslagen zou worden. 'Jij ziet het gevaar niet, maar ik wel', zei ze.

Zij heeft mij uiteindelijk overtuigd dat ik met haar naar een vertrouwenspersoon moest om mijn verhaal te doen. Die beloofde dat ze er niks mee zou doen, maar toen ik op een gepland gesprek met een psycholoog verscheen, zat daar mijn vader. Zo kreeg ik dus nog meer problemen en de volgende dag kwam ik op school met een enorm blauw oog. Ik durfde niet meer naar huis die dag en ging na school mee naar het huis van die docent. De politie vond me diezelfde dag nog door de berichtjes die ik verstuurd had naar mijn broer.

Ik heb de agenten nog geprobeerd uit te leggen dat naar huis gaan mijn dood wel eens zou kunnen worden, maar ze sloegen me zonder iets te zeggen in de boeien, reden me naar huis en zetten me voor de deur af met de woorden: 'Hier is jullie dochter.' Daar werd ik weer in elkaar geslagen. Ik heb mijn ouders toen geprobeerd uit te leggen dat het echt niet gezond is wat ze deden: door het vele slaan kon ik nu niet meer sporten en voelde ik me nergens meer op mijn gemak. Overdag niet door het slaan en 's nachts kwamen mijn broer of mijn vader binnen om hun ding te doen. Ik was nergens meer veilig.

De dag erop liep ik dus weer weg en werd ik niet veel later weer gevonden door de politie die me terug wilde brengen naar huis. Toen had ik genoeg gehad en heb ik gezegd: 'Als je me terugbrengt, gooi ik mezelf voor een trein.' Die agent was de eerste die me serieus nam. Ik werd uit huis geplaatst en mocht een paar weken later naar een dagbehandeling. Niet helemaal de beste oplossing, maar iets rustiger voor me, overdag in ieder geval. Pas na een jaar hoefde ik niet meer terug naar huis: op een sportdag zag een begeleider per ongeluk een deel van mijn rug. In het pleeggezin waar ik toen geplaatst ben, ging het ook niet goed: de gezinssituatie deed me te veel denken aan thuis.

Nu ben ik achttien en kan ik zelf beslissen waar ik wil wonen. Ik probeer afstand te nemen van mijn ouders, maar ze bellen me nog regelmatig. Dan zeggen ze dat ik niks waard ben en dat ik mijn mond moet houden. Ik weet dingen - criminele dingen - die ik niet verder mag vertellen. Ik ben bang dat als ik niet opneem, ze mijn honden of mijn oma iets aandoen. Ik ben nog niet van ze af.' 💧

Dolf van Veen

*Hoofd Nederlands Centrum
Onderwijs en Jeugdzorg*

‘Ook dit verhaal grijpt me weer bij de keel. Bij kindermishandeling gaat het in de regel om complexe gezinssituaties die vragen om buitengewoon zorgvuldig handelen van betrokken professionals richting de betrokken leerling en de ouders. De samenwerking tussen professionals moet kloppen, alle partijen moeten daarin mee doen. Een goede uitvoering moet geen toeval zijn, maar het uitgangspunt zijn, in alle stappen! Daarom zijn de meldcode en de samenwerkingsgedragslijnen ook zo belangrijk. Het handelen van de politie in dit verhaal is volstrekt ongepast en ook binnen de onderwijscontext worden ernstige fouten gemaakt.

De rol van de school in de preventie en aanpak van kindermishandeling is bijzonder belangrijk. In dit voorbeeld deed de docent veel goed tot het moment dat andere mensen uit de zorgstructuur van de school erbij betrokken werden (de vertrouwenspersoon en de psycholoog), met verdere mishandeling van de leerling tot gevolg. Dit is ook een moeilijke stap, zeker als die resulteert in een melding of in een actie naar de leerling en de ouders.

Bespreking in het zorg(advies)team van de school, waarin ook externe professionals zitten, is dan geboden. Hier moeten afspraken over de aanpak worden gemaakt en taken worden verdeeld tussen medewerkers van de school en externe professionals. Ik bepleit nogmaals dat meldingen vanuit het zorgteam van de school door de jeugdarts worden gedaan. Zo kan de school de vertrouwensband met de leerling (en vaak ook de moeder) behouden.

Tot slot wil ik nog zeggen dat helaas veel professionals van buiten het onderwijs (politie, huisartsen en professionals in ziekenhuizen en hulpverlening) bij vermoedens of ervaringen met misbruik en huiselijk geweld veel te weinig aan het onderwijs denken en scholen niet (laten) informeren. Hier moet standaard en tijdig in worden voorzien. Zo komen contacten tussen politie en school veel te weinig tot stand. Bij huiselijk geweld en kindermishandeling zit het kind, net als zijn broertje of zusje, de volgende dag weer in de klas. Denk dus aan alle kinderen in het gezin en alle scholen waarop deze kinderen zitten!’

Hugo de Jonge

*Wethouder Onderwijs, Jeugd en Gezin
in Rotterdam*

‘Een schrijnend verhaal van een meisje dat mishandeld en misbruikt wordt. Een docent ziet het en wordt een vertrouwensmaatje. Het is zo belangrijk dat iemand uit de omgeving van een mishandeld kind een veilige plek biedt. Maar waarom wacht deze docent zo lang met melden? Ik wil benadrukken dat onveilige situaties altijd gemeld moeten worden, ook al heb je een vertrouwensband met het kind.

Wees eerlijk naar een kind: maak duidelijk dat je niet niets kunt doen als jij of je familieleden gevaar lopen. Beloof dus nooit absolute geheimhouding. Maar beloof wèl dat je het altijd zal bespreken als je actie onderneemt. Als deze docent uiteindelijk hulpverlening inschakelt, lijkt het alleen maar erger te worden. De kindermishandeling en het misbruik gaan door.

Kindermishandeling en huiselijk geweld zijn zeer complexe problemen. Bij inadequaat optreden kunnen juist nog meer problemen ontstaan. Helaas zijn niet alle professionals voldoende getraind om in situaties van mishandeling juist te handelen. Kijk hier naar het optreden van een aantal agenten en professionals. De actie die uiteindelijk is ingezet, sloot niet aan bij de complexiteit van deze mishandeling. Gebruik daarom bij vermoedens van kindermishandeling altijd de meldcode. Vraag Veilig Thuis om advies, daar zijn ze voor. En luister naar het kind, hoor haar stem. Stuur een kind niet zomaar weg. De stem van het kind loopt niet voor niets als een rode draad door het Rotterdamse plan van aanpak kindermishandeling. In Rotterdam stimuleren we het gebruik van de meldcode en bevorderen we de deskundigheid van professionals.’

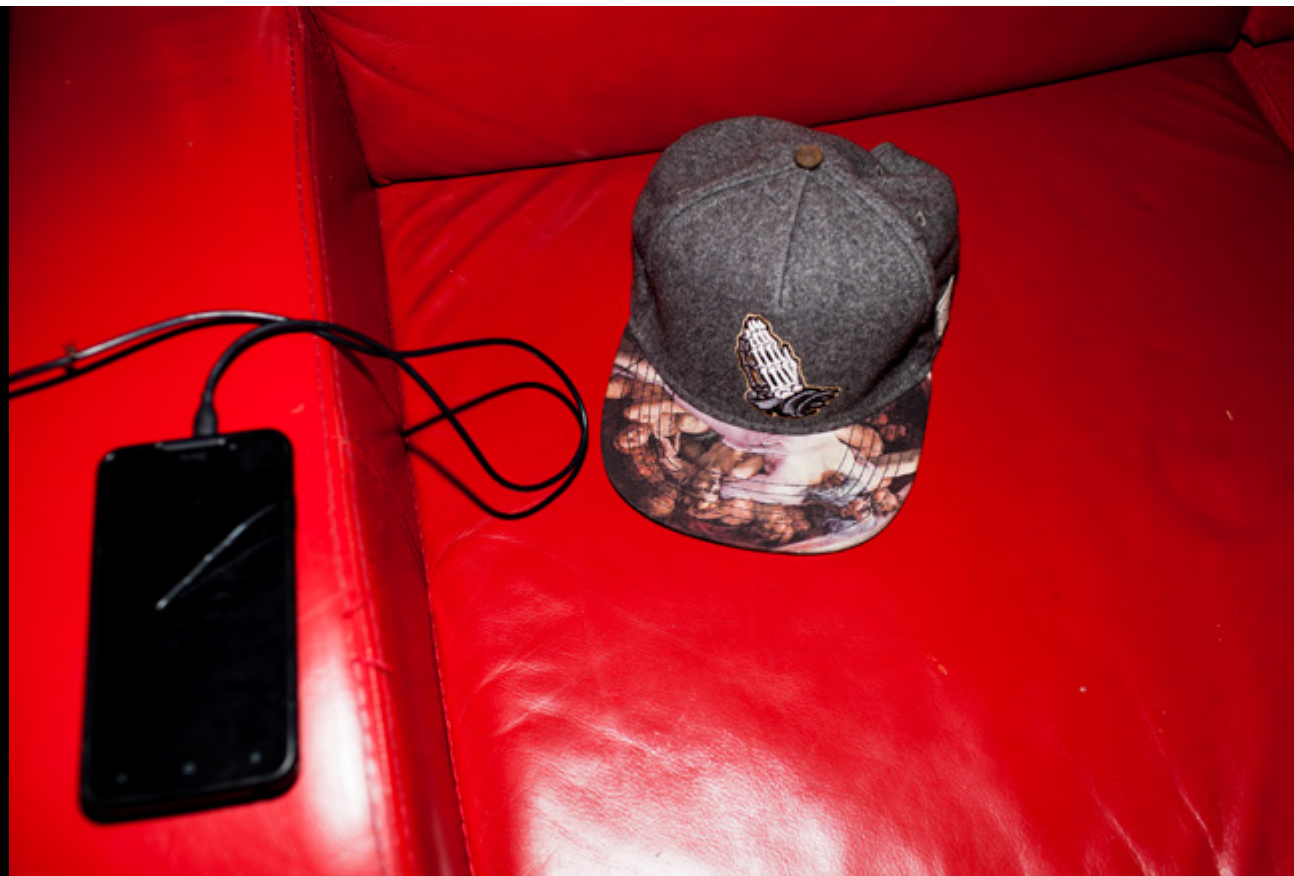
Pieter Smit

Burgemeester van Oldambt

‘Voordat ik ging werken in het openbaar bestuur ben ik bijna 25 jaar werkzaam geweest bij de politie. Als politieagent kom je vaak terecht in bijzondere situaties. Het is dan van belang dat een politieagent signalen herkent en hiernaar handelt. In het verhaal van de achttienjarige Caitlin lees ik dan ook met afschuw dat de politie kennelijk zelf heeft gezien hoe Caitlin van de trap werd gegooid. En als de politie niet ingrijpt... van wie mag je dan nog hulp verwachten? Gelukkig is er dan toch een agent die het verhaal begrijpt én handelt.

Een vreselijk verhaal over zowel seksueel als fysiek geweld. Het betreft vaak complexe gevallen die niet altijd voldoende worden onderkend. Ook in dit verhaal wordt maar weer eens duidelijk dat school een belangrijke rol speelt. Als er een docent is die als vertrouweling kan optreden kan er eerder (professioneel) worden ingegrepen. Ook hier wijs ik nogmaals op het belang van de juiste toepassing van de verplichte meldcode!

In de verhalen die ik heb gelezen is een rode draad te ontdekken en dat is dat kinderen serieus genomen willen worden. Dat er oprecht moet worden geluisterd, en dat er gezamenlijk naar oplossingen moet worden gezocht. Dit is wat mij betreft de belangrijkste tip aan hulpverleners.’

Wist u dit over de langetermijn-gevolgen van kindermishandeling?

KINDERMISHANDELING IS ALTIJD SCHADELIJK

Kinderen die mishandeld of verwaarloosd worden, of getuige zijn van geweld binnen het gezin, kunnen daar op allerlei manieren last van krijgen¹. Het maakt eigenlijk niet uit of een kind fysiek is mishandeld, of emotioneel is verwaarloosd: de gevolgen zijn altijd schadelijk. Dat komt doordat een kind dat mishandeld wordt, altijd stress ervaart. En wanneer deze stress hevig is en lang duurt - wat bij kindermishandeling vaak het geval is - gaat dit zelfs over in toxische stress². Deze toxische stress is letterlijk giftig voor het lichaam, en dat heeft verstrekende gevolgen. Vergelijk het met 'zure regen in je lijf'.

KINDERMISHANDELING HEEFT SERIEUZE GEZONDHEIDSRISICO'S TOT GEVOLG

Kinderen die mishandeld of verwaarloosd worden, hebben een fors verhoogde kans op schadelijke gezondheidseffecten². Deze gezondheidseffecten liegen er niet om. Zo heeft een kind dat vier of meer van deze schadelijke ervaringen heeft meegemaakt een verhoogde kans om: een zelfmoordpoging te doen (12,2 keer zo hoog), drugs te injecteren (10,3 keer zo hoog), een alcoholist te worden (7,4 keer zo hoog), een beroerte te krijgen (2,4 keer zo hoog), een hartziekte te krijgen (2,2 keer zo hoog), kanker te krijgen (1,9 keer zo hoog), of diabetes te krijgen (1,6 keer zo hoog)³. En deze kinderen lopen daarnaast nóg een risico: wanneer een kind één vorm van mishandeling of verwaarlozing meemaakt, is de kans op een tweede vorm 17 keer (!) zo hoog⁴. Een kind wordt dus vaak op meerdere manieren mishandeld of verwaarloosd.

KINDERMISHANDELING IS OOK EEN ECONOMISCH PROBLEEM

Kindermishandeling is daarnaast niet alleen een gezinsprobleem, maar ook een economisch probleem. We weten namelijk uit onderzoek dat kinderen die zijn mishandeld en in het ziekenhuis worden opgenomen, substantieel langer in het ziekenhuis verblijven en fors hogere medische kosten en kosten voor jeugdpsychiatrie maken in vergelijking met andere kinderen⁵. Dit effect geldt niet alleen voor de medische kosten in de kindertijd. Ook op latere leeftijd maken kinderen die mishandeld of verwaarloosd zijn, meer en

langer gebruik van medische zorg. Daarnaast vallen deze kinderen vaker uit op school en hebben deze kinderen wanneer zij volwassen zijn minder vaak een baan, en verdienen zij gemiddeld minder.

De maatschappelijke kosten, zowel direct als indirect, zijn daarom hoog⁷. De maatschappelijke kosten van kindermishandeling in Nederland werden in 2005 geschat op bijna 1 miljard euro per jaar⁸. Daarin zijn de kosten van inkomstenderving niet meegenomen, en is uitgegaan van 50.000 tot 80.000 slachtoffers per jaar. We weten inmiddels dat dat er aanmerkelijk meer zijn. Uit de nationale prevalentiestudie in 2010 blijkt dat er 119.000 kinderen per jaar worden mishandeld⁹.

KINDERMISHANDELING KAN EEN VERHOOGDE KANS OP CRIMINEEL GEDRAG TOT GEVOLG HEBBEN

Behalve voor het individuele kind en het gezin heeft kindermishandeling ook gevolgen voor de maatschappij. Er is een verband tussen kindermishandeling en de oververtegenwoordiging van bepaalde groepen in de cijfers van gewelddadige jeugdcriminaliteit¹⁰. Liefdeloosheid en ouderlijk geweld vergroten sterk de kans op gewelddadig gedrag bij kinderen. Een groot aantal personen die een gewelds- of zedenmisdrijf pleegt, heeft een nare jeugd achter de rug. Wat de maatschappij als overlast of als een bedreiging van de veiligheid ervaart, vindt dus voor een belangrijk deel zijn oorsprong in de onveiligheid die kinderen tijdens hun opvoeding ervaren¹¹.

KINDERMISHANDELING WORDT DE 'VERBORGEN EPIDEMIE' GENOEMD

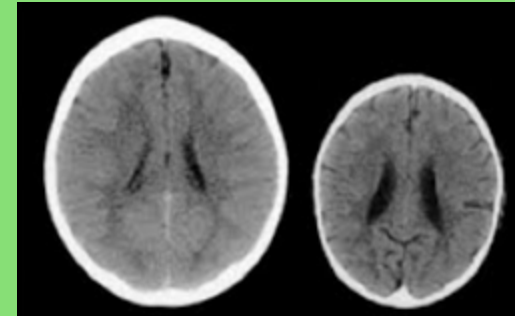
Deze kinderen, die mishandeld of verwaarloosd worden, wonen ook bij u in de gemeente. De gevolgen zijn daarom ook bij u in de gemeente te merken. En ondanks dat we er steeds meer over weten, vindt kindermishandeling nog steeds op grote schaal plaats. Kindermishandeling wordt daarom ook wel de 'verborgen epidemie' genoemd¹².

Hoe leidt kindermishandeling tot deze schadelijke gevolgen?

Zowel geweld als verwaarlozing leiden tot toxische stress. Omdat de hersenen van kinderen nog volop in ontwikkeling zijn, zijn kinderen hier extra gevoelig

voor. En dan gebeurt er mogelijk het volgende, met alle gevolgen van dien:

- 1) Toxische stress zorgt ervoor dat de hersenen minder goed groeien; de hersenen worden letterlijk minder groot en zijn niet uit-ontwikkeld^{13 14 15}
- 2) Toxische stress zorgt er voor dat de 'bedrading'

'Kinderen van 3 jaar oud.'

Foto's van de hersenen van ernstig emotioneel verwaarloosde kinderen laten afwijkingen zien: hun brein is kleiner en ziet eruit als de doorsnede van een klokhuis, met veel zwart - een aanwijzing voor ontbrekende verbindingen in de hersenen.

van de hersenen minder goed wordt aangelegd; de communicatie tussen verschillende delen van de hersenen werkt daarom slechter.

- 3) Toxische stress zorgt ervoor dat de afstelling van het stresssysteem verandert. De hersenen zijn letterlijk minder goed in staat om goed te reageren op stress. Dat geldt ook wanneer een kind normale stress ervaart, bijvoorbeeld wanneer het een hard geluid hoort. Omdat het stresssysteem niet goed is afgesteld, kan het kind in een normale situatie te veel reageren (bv. heel fel worden en 'uit de bocht vliegen'), of juist te weinig (bv. geen enkele reactie lijken te geven).
- 4) Toxische stress zorgt ervoor dat epigenetische veranderingen optreden op het DNA. Dit betekent dat aanpassingen van het stresssysteem letterlijk kunnen worden ingebrand in het DNA-profiel van een kind. Het kind wordt daardoor vatbaarder voor psychische en lichamelijke ziekten. Deze veranderingen in het DNA kunnen vervolgens ook worden doorgegeven aan de volgende generatie. Ook die volgende generatie wordt dan weer vatbaarder voor ziekten.
- 5) Kinderen die mishandeld of verwaarloosd worden, hebben een grotere kans later opnieuw slachtoffer of pleger van kindermishandeling

of huiselijk geweld te worden. Bovendien vinden kinderen die mishandeld of emotioneel verwaarloosd zijn, het later vaak moeilijk hun eigen kinderen wel liefde en veiligheid te geven¹⁶. Specialistische behandeling kan helpen de kans op herhaald slachtofferschap te verminderen en de intergenerationele overdracht te beperken of doorbreken¹⁷.

Wat kunnen we hieraan doen?

Gelukkig hoeven we de gevolgen van kindermishandeling niet voor zoete koek te slikken. We kunnen er wat aan doen. U kunt er wat aan doen:

- 1) Zorg dat er altijd met het kind wordt gepraat over wat er is gebeurd, op een veilige manier. Het helpt een kind om te horen dat het niet zijn schuld is wat er is gebeurd. Kijk ook goed of er (preventief) meer ondersteuning of behandeling nodig is om te leren omgaan met wat er is gebeurd.
- 2) Zorg dat voor elk mishandeld kind (en waar mogelijk met het kind zelf) een veiligheidsplan en herstelplan wordt opgesteld. Daarin staat wat het kind kan doen als het weer misgaat, bij wie hij terecht kan en wat hij zelf nodig heeft om er bovenop te komen. Blijf het kind goed volgen, ook als de vrijwillige hulp is afgelopen. Bij gezinnen waar ernstig huiselijk geweld speelt, gaat het geweld vaak gewoon door, ondanks de hulpverlening.
- 3) Zorg voor het gebruik van goede hulpverleningsprogramma's in uw gemeente. Op de website van de databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut kunt u informatie vinden over de kwaliteit van programma's.
- 4) Besteed expliciet aandacht aan de eigen jeugdervaringen van ouders die moeite hebben met de opvoeding of die langdurig ondersteuning nodig hebben op meerdere gebieden.
- 5) Wanneer een kind mishandeld of verwaarloosd wordt, heeft het steun nodig van een betrouwbare volwassene. Deze betrouwbare volwassene kan het kind helpen het stressniveau te laten zakken, en helpen het vertrouwen van een kind in zichzelf en in volwassenen te herstellen¹⁸. Een volwassene die het kind ziet, het kind het gevoel geeft er te mogen zijn en ertoe te doen, is cruciaal voor het herstel¹⁴. Die volwassene kan een professional zijn, maar dat hoeft niet. Kijk wat er in uw gemeente mogelijk is om steunfiguren voor kinderen en jongeren te vinden en te ondersteunen.

¹ Onder de definitie van kindermishandeling vallen de volgende vormen: Lichamelijke mishandeling, emotionele of geestelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, emotionele of geestelijke verwaarlozing, seksueel misbruik en getuige zijn van huiselijk geweld (Nederlands Jeugd Instituut, Dossier Kindermishandeling).

² Shonkhoff, J. P., Garner, A. S., and the Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, Committee on Early Childhood, Adoption and Dependent Care & Section on Developmental and Behavioral Pediatrics (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress (Pediatrics Publication). Retrieved from: <http://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/129/1/e232.full.pdf>

³ Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The adverse childhood experiences (ACE) study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258. doi: 10.1016/S0749-3797(98)00017-8

⁴ Dong, M., Anda, R., Felitti, V. J., Dube, S. R., Williamson, D. F., Thompson, T. J., Giles, W. H. (2004). The interrelatedness of multiple forms of childhood abuse, neglect, and household dysfunction. *Child Abuse & Neglect*, 28(7), 771-784. doi: 10.1016/j.chiabu.2004.01.008

⁵ Rovi, S., Chen, P. H., & Johnson, M. S. (2004). The economic burden of hospitalizations associated with child abuse and neglect. *American Journal of Public Health*, 94(4), 586-590.

⁶ Florence, C., Brown, D. S., Fang, X., & Thompson, H. F. (2013). Health care costs associated with child maltreatment: Impact on Medicaid. *Pediatrics*, 132(2), 312-318. doi: 10.1542/peds.2012-2212

⁷ Currie, J., & Widom, C. S. (2010). Long-term consequences of child abuse and neglect on adult economic well-being. *Child Maltreatment* 15(2), 111-120. doi: 10.1177/1077559509355316

⁸ Meerding, J. (2005) De maatschappelijke kosten van kindermishandeling. In: H. Baartman, R. Bullens en J. Willems (Eds.) *Kindermishandeling, de politiek een zorg*. Amsterdam: SWP

⁹ Alink, L., IJzendoorn, R. van, Bakermans, M., [et al.] (2011). 'Kindermishandeling in Nederland Anno 2010 : de Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en'. Leiden: Casimir

¹⁰ Rudy Bonnet (2013) *De Kleine Gids Kindermishandeling. Achtergronden, signalering en de meldcode*. Wolters Kluwer

¹¹ Riem, M.M.E., Alink, L.R.A., Out, D., Van IJzendoorn, M.H., & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2015). Beating the brain about abuse: Empirical and meta-analytic studies of the association between maltreatment and hippocampal volume across childhood and adolescence. *Development and Psychopathology*, 27, 507-520.

¹² Teicher, M. H., Andersen, S. L., Polcari, A., Anderson, C.M., Navalta, C. P. & Kim, D. M. (2003). The neurobiological consequences of early stress and childhood maltreatment. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 27(1-2), 33-44. doi: 10.1016/S0149-7634(03)00007-1

¹³ Perry, BD and Pollard, D. Altered brain development following global neglect in early childhood. Society For Neuroscience: Proceedings from Annual Meeting, New Orleans, 1997. De gebruikte afbeelding heeft betrekking op onderzoek naar verwaarlozing van kinderen in tehuizen, en wordt hier derhalve gebruikt om de bredere context en gevolgen van verwaarlozing van kinderen te duiden.

¹⁴ Lünemann, K. & Pels T. (2013). Van generatie op generatie. Een literatuurstudie naar het doorbreken van geweld en de rol van opvoeding. Wmo Kenniscahier 20. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

¹⁵ Tierolf, B., Lünemann, K., & Steketee, M. (2014). Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp. Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4. Utrecht: Verwey-Jonker instituut

¹⁶ Sperry, D. M., & Widom, C. S. (2013). Child abuse and neglect, social support, and psychopathology in adulthood: A prospective investigation. *Child Abuse & Neglect*, 37, 415-425. doi: 10.1016/j.chiabu.2013.02.006

Kinderrechten

Het Kinderrechtenverdrag

In het internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) van de Verenigde Naties (VN) is een groot aantal fundamentele kinderrechten vastgelegd. Deze kinderrechten hebben betrekking op vrijwel alle terreinen van het leven van een kind. Het Kinderrechtenverdrag is in 1989 aangenomen door de VN en is in 1995 officieel bekrachtigd door Nederland en daarmee juridisch bindend.

Centraal in het Kinderrechtenverdrag staat het belang van het kind. Dit behoort de eerste overweging te zijn bij alle maatregelen die het kind aangaan (artikel 3 lid 1 IVRK). Voor het thema kindermishandeling zijn de onderstaande kinderrechten met name van belang:

DE STEM VAN HET KIND

Ieder kind heeft het recht om zijn mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. Dit geldt ook voor kinderen die het slachtoffer zijn geworden van kindermishandeling. Er moet serieus geluisterd worden naar de mening van het kind en hieraan dient passend belang te worden gehecht (artikel 12 IVRK). Het uitgangspunt is dat ieder kind in staat is om zijn mening te uiten, ongeacht zijn leeftijd. De leeftijd mag wel worden betrokken bij het gewicht dat aan de verklaring van het kind wordt toegekend.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN OUDERS EN STAAT

Ouders hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind. De staat respecteert deze rol van de ouders, zorgt ervoor dat ouders hun rol als opvoeders goed kunnen vervullen en biedt ondersteuning aan ouders als dat nodig is (artikel 18 IVRK). Voor de staat geldt bovendien de plicht om het kind te verzekeren van de bescherming en zorg die nodig zijn voor het welzijn van het kind (artikel 3 lid 2 en 5 IVRK).

BESCHERMING TEGEN KINDERMISHANDELING

De staat heeft de verantwoordelijkheid om kinderen te beschermen tegen alle vormen van kindermishandeling. Deze beschermingsplicht van de staat geldt niet alleen ten aanzien van de ouders, maar ook voor derden die (tijdelijk) de zorg voor het kind op zich nemen, zoals de docenten op school of medewerkers bij de sportvereniging. De staat heeft als taak om doelgerichte programma's op te stellen om kindermishandeling te voorkomen (artikel 19 IVRK).

VEILIG & GEZOND VERDER ONTWIKKELEN NA KINDERMISHANDELING

Kinderen die het slachtoffer zijn geworden van kindermishandeling hebben recht op specialistische zorg om ervoor te zorgen dat het kind zich weer veilig en gezond verder kan ontwikkelen (artikel 19 en 39 IVRK). De Staat zorgt ervoor dat deze zorg beschikbaar is voor kinderen die dat nodig hebben.

LINKS

De website van het Kinderrechtencollectief over kinderrechten:
<http://www.kinderrechten.nl/>

De Jongerentaskforce aanpak van geweld tegen kinderen heeft als doel kinderen en jongvolwassenen te laten meepraten over een effectieve aanpak van kindermishandeling, vechtscheidingen en chronisch pesten:
<https://www.augeo.nl/nl-nl/jongerentaskforce/>

Jongeren voor een Veilige Toekomst (jongeren uit vrouwenopvang en maatschappelijke opvang):
<http://www.veiligetoekomst.nl/jongeren-voor-een-veilige-toekomst/>

Publicatie van Federatie Opvang en Stichting Kinderpostzegels Nederland over achtergronden van en benodigde hulp aan kinderen in vrouwenopvang en maatschappelijke opvang:
www.veiligetoekomst.nl/actueel/

Praten helpt nu laat ervaringsdeskundige jongeren aan het woord om praten over kindermishandeling uit het taboe te halen:
www.pratenhelpt.nu

Stichting STUK - Jongeren tegen geweld in opvoeding en relaties:
<http://stukonline.com/>

Website van Nederlands Jeugdinstituut geeft de wetenschappelijke onderbouwing van een groot aantal jeugdinterventies.
<http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies>

Voor meer links zie de website www.kinderrechten.nl

COLOFON

HET HEEFT INVLOED OP ALLES
Langetermijnevolgen van een onveilige jeugd wordt u aangeboden door het Kinderrechtencollectief.

p/a Defence for Children
Postbus 11103
2301 EC Leiden
Telefoon: +31(0)715160980
E-mail: info@defenceforchildren.nl

OVER HET KINDERRECHTENCOLLECTIEF:
Het Kinderrechtencollectief is een coalitie die zich inzet voor een betere naleving van de rechten van het kind in Nederland en bestaat uit: Defence for Children, NJR, Augeo, Bernard van Leer Foundation, Stichting Kinderpostzegels Nederland, UNICEF Nederland, Ieder(in), Save the Children, met als adviseur het Nederlands Jeugdinstituut.

OPDRACHTGEVER: De werkgroep kindermishandeling van het Kinderrechtencollectief bestaande uit de organisaties: Defence for Children, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Augeo en de Bernard van Leer Foundation.

Voor aanvullende informatie en een gratis download van deze publicatie verwijzen we u graag door naar: www.kinderrechten.nl

REDACTIE: Karin Matthijssse, Ytje Minke Hokwerda, Marga Haagmans en Leontien Peeters (werkgroep kindermishandeling van het Kinderrechtencollectief) en Het Witte Bos

EINDREDACTIE EN INTERVIEWS: Marianne Lamers

FOTOGRAFIE: Renate Beense

GRAFISCH ONTWERP: Kees Peerdeman

CONCEPT & PRODUCTIE: Het Witte Bos

ISBN: 978 90 82144710

UITGEVER: Reuring Amsterdam

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

ALL RIGHTS RESERVED

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Kindervechtencollectief

DEFENCE for CHILDREN

KINDERPOSTZEGELS
voor kinderen door kinderen

AUGEO VERSTERKT

ISBN 978-90-821447-1-0

9 789082 144710 >

het witte bos